

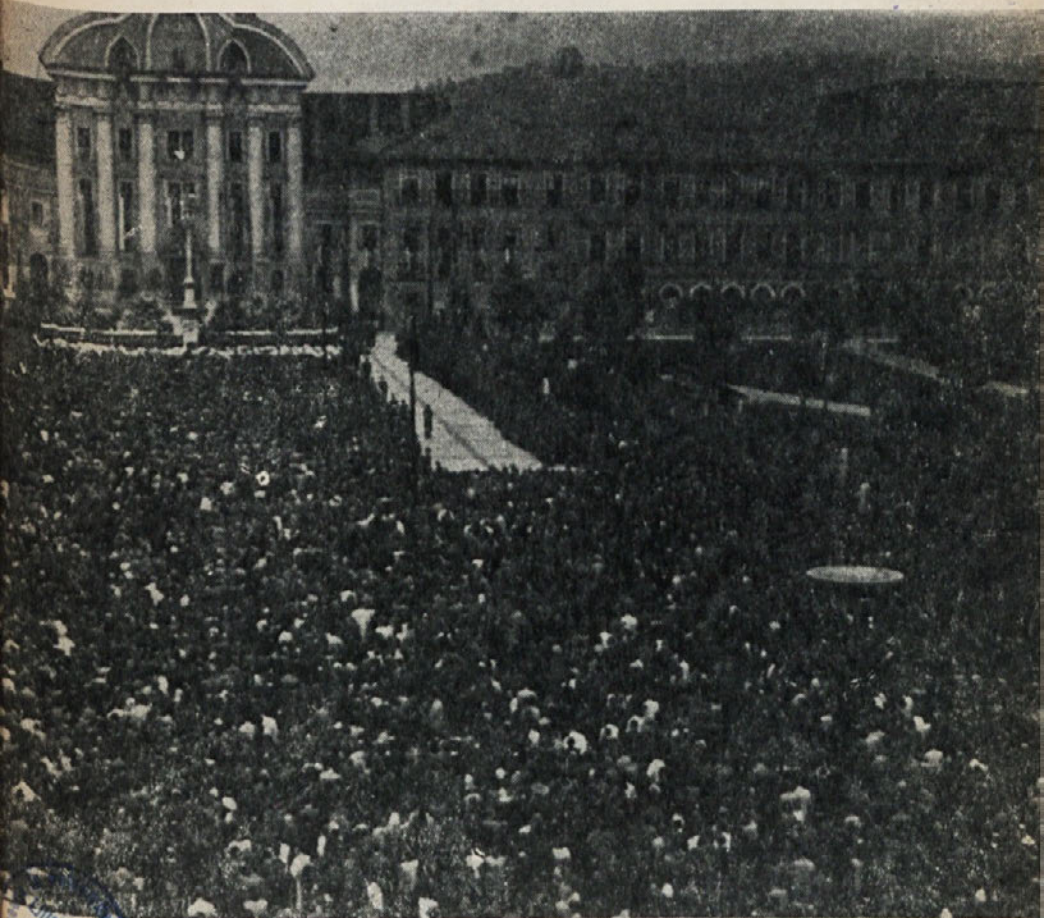

Tabor

1945

VETRINJE

1975

1975

EL FORTIN

Št. 7-8

TABOR je glasilo Zruženja slovenskih protikomunistov • TABOR je lastnik in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila., za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

—::—
TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

—::—
TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

—::—
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

—::—
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.256.768

—::—
Naročnina: Argentina in Južna Amerika 60.— pesov Ley 18.188 odn. enakovrednost v dolarju; Z. D. A. — Kanada — Evropa — Avstralija: z navadno pošto 5 dolarjev, z letalsko pa 10 dolarjev (ZDA).

—::—
Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, José L. Suárez FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina. Telefon: 766-7513.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Kljub okupaciji, ki je z vsemi aduti igrala v karte komunistični perfidni igri „osvobodilne vojne“, navzlic agitaciji, ki je spričo tujega sovražnika v deželi z lahkoto mobilizirala rodoljubna čustva slovenskega ljudstva za rdeče zarotnike, je tudi prestolna Ljubljana dne 29. junija 1944 na mogočem taboru plebiscitarno obsodila komunistično krvavo revolucijo. Kljub okolnostim, ki so bile vse protivne, se je namreč tega dne zgrnilo nad 30.000 ljudi na Kongresni trg in park pred Zvezdo ter za svojim dičnim domobranstvom gromko izpovedalo zvestobo

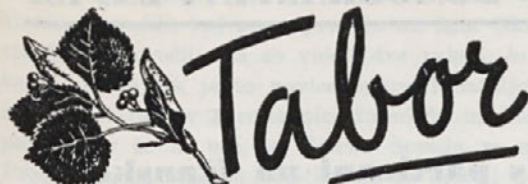
Bogu. — Narodu — Domovini.

P O R A V N A J T E N A R O Č N I N O !

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Julio — Agosto 1975

BUENOS AIRES

Julij — Avgust 1975

TREINTA AÑOS DESPUES

En días pasados, la humanidad recordó el trigésimo aniversario del fin de la segunda guerra mundial 1939-1945.

La gran guerra causó profundas heridas en el cuerpo de la nación Eslovena que, tres décadas después de sangrar por mil heridas, aún vive soportando la dictadura comunista, tan extraña al pensamiento y al sentir de los eslovenos.

Las grandes naciones del occidente, empeñadas en la lucha contra Hitler, pasaron por alto el sacrificio de los eslovenos que, entonces en su suelo patrio libraron la desigual batalla contra el comunismo internacional.

Apenas tres firmas de los „Tres Grandes“ en Yalta, bastaron para reducirnos a la categoría de esclavos, o lo que es lo mismo — hombres sin derechos.

Más los sacrificios en pro de la libertad del hombre parecen no tener fin. Hace pocas semanas cayó el Sudeste Asiático en la esfera comunista.

La terrible amenaza roja se cierne ahora sobre el Occidente europeo, cuna de nuestra civilización cristiana, a la que los Eslovenos hemos defendido, armas en las manos, hace más de treinta años. Ello nos llena de orgullo justificado, porque fuimos los primeros en enarbolar la bandera de la libertad, en defensa de lo más caro de nuestras creencias y tradiciones.

La primera estrofa del himno nacional polaco dice: „Polonia no quiere morir“. Hace más de treinta años, los eslovenos habíamos jurado no morir, sino vivir, vivir los siglos siguientes libres, según los principios cristianos, occidentales y democráticos. —

¡LIBRES DEL MUNDO UNIOS! — POR DIOS — PUEBLO — PATRIA

Stane Buda

Nekateri spopadi s partizani na Ižanskem

Na ozemlju okrog Mokerca se v drugem polletju 1944. leta niso več stalno zadrževale večje partizanske enote, vendar pa so se njihove brigade od časa do časa še pojavljale. Na svojih pohodih ali pa na umikih iz drugih predelov so še vedno za kak dan zasedle vas Golo in okolico. Vse te višinske vasi so bile v glavnem „njihove“, ker so se naši že preje izselili. Kadar so partizani zasedli to okrožje, da bi se odpočili in najedli, je ta njihov obisk trajal prav malo časa. V glavnem so že naslednji dan regljale naše strojnice, kajti nočne ali pa dnevne patrole so kmalu prišle z njimi v stik. Po teh prvih streljih pa so partizani že vedeli, da bo kmalu sledil splošen napad na njihove položaje.

Četi na Igu in Pijavi gorici sta postali pravi „udarni“ četi, ker nista čakali partizanskih napadov v obrambnem smislu, ampak sta iskali in preganjali partizane. Včasih ti niso hoteli niti pričakati našega napada in so že preje izginili. Ves ta predel je postal za nje kritičen. Poveljnik brigade je moral predvidevati, da bo lahko napaden kar s treh strani (Ig-Pijava gorica-V. Lašče), pa je zaradi tega moral postaviti močne zasede na vseh konicah. Borbena moč brigade se je na ta način razbila na toliko delov, da se nam na nobeni točki ni mogla zoperstaviti z vso svojo močjo.

Kadar so se partizani pojavili na Golem in okolici, so takorekoč sami zlezli v obroč, v katerem bi bili lahko uničeni, če bi med omenjenimi posadkami bilo več povezanosti. Velikokrat se je zgodilo da je istočasno, ko smo mi napadali Golo, velikolaški bataljon odšel v akcijo proti Suhi Krajini ali pa ostal doma, namesto da bi na črti Rob-Krvava peč udaril partizanom v hrbet. Ker so obrobne čete imele telefonsko zvezo, Lašče pa radijsko zvezo z Ljubljano, bi se skupne akcije dale izvesti. Če je ta nepovezanost bila posledica nemškega sodelovanja s partizani, mi ni znano.

Bilo je v poznem poletju, ko smo dobili povelje, naj partizansko brigado, ki je bila zopet na Golem, pustimo pri miru, ker jo bo napadel eden naših udarnih bataljonov. Res se je ta še pri polni dnevni svetlobi pripeljal na številnih kamionih po cesti iz Škofljice in mimo Pijave gorice. Po izkrcanju domobrancev so se tovorniki po isti poti in še za dne vrnili proti Škofljici.

Pravi živžav je bil tisto noč na Igu. Domačemu poveljniku pa se je vse skupaj zdelo izredno sumljivo, ker se je namreč napad pripravljaval preveč „javno.“ Partizanske zasede so z višine z lahkoto zapazile avtomobil-

sko kolono, poleg tega pa so jim domači okoliški terenci verjetno prav kmalu sporočili, kaj se pripravlja na Igu. Okrog enajste ure zvečer so naši stražarji sporočili, da so videli dve raketi, ki sta se zasvetili v smeri Mokerca. Poveljnik je to novico sporočil bataljonskemu oficirskemu zboru, ki se je „vssidral“ v sprejemnici župnišča in jim tudi napovedal, da verjetno partizanov že ni več na Golem. Seveda se s tem mnenjem niso strinjali. Predno pa je odšel k počitku, je še določil desetino, ki naj bi bataljon, ki je okrog četrte ure zjutraj odšel v akcijo, vodila po naših znanih stezah do cilja.

Partizanov v resnici ni bilo več na Golem. Tudi na poti proti svoji postojanki, preko Turjaka, Škocjana, itd., niso nanje naleteli. Ker so ti z gotovostjo že vedeli, kateri bataljon jih bo napadel, so se verjetno umaknili proti Blokam. Velikolaški domobranci jim seveda niso zaprli tega izhoda.

Popolna nepovezanost med obema bataljonoma je preprečila lep uspeh. Da bi se prikrila akcija, bi se domobranci morali pripeljati do Ljubljane ali celo do Barja in potem po izžanski cesti in pod okriljem noči priti peš na Ig, saj ni bilo daleč.

Že takrat je bilo kazno, da se na tak način ne sme voditi borba proti komunistom, zlasti pa, da se ne sme podcenjevati sovražnika.

Bolj uspešen je bil par tednov pozneje napad okoliških čet na partizansko brigado, ki se je zopet šopirila na Golem. Pripravil ga je nemški svetovalec, „tih“ bataljonski poveljnik na tem odseku, ki pa je poveljstvo tega začasnega bataljona prepustil izžanskemu poveljniku. Našo 24. četo je tudi doletela „časť“, da se prva spoprime s sovražnikom, pač zaradi poznanja terena. Ob prvi jutranji svetlobi smo bili že blizu Škrilja. Napad se je razvijal po že znanem grebenu, ki loči Golo od Mokerca in ki je imel takrat to prednost, da nobena stran ni mogla na njem razviti velikih sil, ne za zasedo, ne za napad. Na naši strani se je zadovoljivo razvijal en vod s štirimi desetninami v strelcih in s podporo lahkega minometalca, na partizanski strani pa so nam lahko postavili v bran približno enako močno enoto, kar je v tistih časih verjetno predstavljalo „borbeno“ moč njihovega bataljona.

Prva zaseda ob vznožju je bila hitro premagana, čeprav je nismo mogli uničiti, ker so nas verjetno že pričakovali. Po tem prvem spopadu pa je šlo prav hitro proti vrhu. Naši trije vodi so se vrstili drug za drugim v napadu in niso prav nič hranili z municijo. Vsako sumljivo goščavo so naše strojnice obsule s krogli. Prav tako sta dva lahka minometalca „tolkla“ ozemlje pred napadajočimi domobranci. Ko se je naš zadnji oddelek že bližal vrhu Golca, se je iz Škrilja začel pomikati v strelcih proti golski cerkvi, ki je bila s svojim obzidjem res prava trdnjavica, en vod zadnje čete. Po padcu vrha je bila nižje ležeča vas takorekoč že v naši oblasti. Partizanska brigada že ni dala več odpora, ker se je vse razbežalo. Tudi oni pri cerkvi niso hoteli pričakati napada z dveh strani. Zaslado-

vanje sovražnika proti Kureščku, kjer bi lahko partizani vzpostavili drugo obrambno linijo, je bilo brez uspeha, ker partizanov že ni nikjer bilo.

Moram priznati, da so znali izredno hitro pobegniti in izginiti kot „kafra.“ Med borbo sta se tudi s pobočja Mokerca oglašali dve strojnici, pa brez škode za nas, ker je bilo predaleč. Prav kmalu pa sta utihnili, ker so se tudi od tam partizani umaknili, verjetno iz samega strahu, ker domobrancev ni bilo na tistem odseku. Napad je začela in končala samo naša četa; ostali dve nista izstrelili niti enega naboja. Končali smo borbo brez vsake izgube in brez ranjencev. Če so partizani imeli kaj izgub, se ni dalo ugotoviti, zaplenili pa smo precej zapuščene municije in druge opreme, kakor tudi nekaj konj, ki so jih pustili. Tudi pri tem našem napadu velikolaški bataljon ni sodeloval. V obeh opisanih napadih pa je bil cilj dosežen, kajti partizani so morali zapustiti „osvobojeno“ ozemlje.

Ta naša „domača“ akcija je bila pripravljena v največji tajnosti Četi iz Škofljice in Pijave gorice sta prišli na Ig v zgodnjih jutranjih urah in še po temi. Takoj nato je bataljon tudi odšel na pot, ker smo jih mi že čakali. Na ta način je bila vsaka izdaja od strani okoliških terencev popolnoma preprečena. Drugi faktor uspeha je bil seveda delno presenečenje, tretji pa v številu ozir. množini municije. Partizani so bili že zelo dobro založeni z njo, če je strelec imel 30 do 40 nabojev, strojničar pa par sto. V tem smo jih domobranci daleč prekašali, ker nismo imeli nikdar pomanjkanja streliva. Zaradi „toče“ krogel, ki so jih proti partizanom pošiljale naše strojnice, brzostrelke in puške, ti res niso imeli nobene možnosti, da bi dalj časa držali svoje obrambne položaje. Poleg tega pa je bila vojaška morala pri domobrancih veliko večja kot pa pri partizanih. Bili so pa verjetno kar dobro oboroženi, saj sem slišal brenčati preko glave kroglo iz protitankovske puške, ki jo mi nismo premogli.

Kot sem že omenil, se na tem ozemlju niso za dalj časa zadrževale večje komunistične enote; vkljub temu pa krimski in mokerški gozdovi niso bili brez partizanov. Na tem področju je namreč deloval partizanski „Krimski ali Barjanski krajevni odbor.“ To partizansko „zaščito“ smo takrat cenili na kakih 30 ljudi, ki so, razdeljeni na manjše skupine, strahovali ljudi ponoči, pobirali denar po vaseh, razdeljevali podpore svojim pristašem, vršili vohunsko službo in včasih tudi napadali postojanke v tem okolišu. Vse pogoste dnevne in nočne patrolje, ki jih je poveljnik pošiljal na vse strani, so imele vedno še to nalogo, da skušajo priti na sled tudi temu „odboru.“

Spominjam se še treh spopadov, ki smo jih imeli s temi partizani. Prvi je bil v krimskih gozdovih. Teren je pregledovala patrolja v moči enega voda. Nenadoma so naleteli na partizanski „bivak.“ Njihov stražar pa je izvidnico naše patrolje pravočasno zagledal in s strelom opozoril svoje tovariše na nevarnost. Partizani so se razbežali, pustili pa so v taborišču odeje, hrano, itd.

Drugo srečanje z njimi je bilo v gozdovih Mokerca. Patrujirala je celotna četa. Poveljnik je pustil en vod v zasedi, z ostalima dvema pa je šel proti vrhu. Nekako na pol poti nas je zaustavilo streljanje, ki se je zaslíšalo s podnožja. Takoj smo se vrnili in zvedeli, da je naša zaseda streljala na večjo skupino partizanov — okrog 15 mož —, ki se je približevala. Četni narednik, ki je bil poveljnik voda v zasedi, seveda ni bil nič preveč pohvaljen, ker je prehitro „odprl“ ogenj, tako da so se lahko vsi partizani porazgubili v goščavi. Kratko zasledovanje v tistih pragozdovih je bilo brez uspeha.

Tretje srečanje s to partizansko „zaščito“ pa je bilo pozimi, v začetku decembra, ko je bilo že vse zasneženo. Tretji vod je bil na patrujiranju. Vkljub snegu so domobranci vztrajno prodirali po višinskem robu na mokerški strani proti iškemu Vintgarju. Že so se hoteli vrniti, ko je izvidnica zagledala pri nekem gorskem izvirku stopinje v snegu. Razvrščeni v strelece so domobranci začeli iti za temi izdajalskimi stopinjami. Toda tudi tukaj je bila sreča mila partizanom. Naši so prehitro in na preveliko razdaljo odprli ogenj na prvega partizana, ki se je prikazal iz zaklonišča, ki so ga imeli na pol v zemlji ob robu grebena. Ta in ostali, pravili so, da jih je bilo 5 ali 6, so takoj zbežali in se pod ognjem našega orožja začeli valiti po strmini v dolino. V svojem zaklonišču so pustili prav vse kar so imeli, tako orožje, odeje, hrano, spiske in blagajno. Bil je to glavni štab tega „Krimskega odbora.“ Vodnik ni vedel povedati, če so bili bežeči partizani tudi zadeti, izjavil pa je, da se ni spustil za njimi, ker so se utrujeni domobranci nekako prestrašili silne strmine. Samo temu dejstvu se morajo zahvaliti tisti partizani, da so ostali živi.

V zaplenjenih spisih so bile označene vse partizanske in naše kmetije in družine na vsem okrožju. Na podlagi teh podatkov bi lahko četa naredila na Barju pravo „čistko“ v partizanskem smislu, pa so potem spiski čez kak dan zgoreli v peči, ker nismo hoteli izvajati represalij. Ob tej priliki se je poveljnik tudi spomnil na prvo „racijo“, ki jo je moral narediti po ukazu glavnega štaba. Naše patrolje so takrat pripeljale na Ig okrog sto okoličanov, ki so bili na poslanih spiskih označeni kot komunisti. Ker je z marsikaterim gospodarjem prišla še žena z otroci, se jih je nabralo veliko več. Končno je poveljnik sam začel zasliševati pripornike, ki so bili nastanjeni v graščini, ker se „tožitelj“ niso prikazali in jih začel spuščati na domove. Mislim, da je dal samo dva ali tri odpeljati v Ljubljano, da jih tam podrobnejše zaslišijo. Poveljnik je namreč smatral za partizanstvo in OF navdušene sonarodnjake za nasprotnike domobranstva, na katere je treba paziti, toda z orožjem, torej s silo, pa je nastopal samo proti partizanom in obočrenim terencem, ki so bili naši sovražniki.

Zanimive so bile zaplenjene „autokritike“ članov takega odbora. Na posebnih obrazcih, ki so jih morali izpopolniti, so za osebnimi podatki, datuma vstopa v komunistično stranko, itd., vsi ponižno izjavljali, da se

niso zadosti naredili za komunistično stvar. Pri marsikaterem je bil pripis komandanta, da je idejno še „premalo izdelan.“ Iz teh autokritik je izzvenelo, kako se bojijo drug drugega in kako so glavni komunisti z grožnjami držali skupaj „izdelano“ in še „neizdelano“ maso svojih pristašev. Danes je verjetno marsikaterega „starega“ partizana sram takratnih suženjskih izjav, čeprav si je mogoče v tistem času s tem rešil glavo oz. življenje pri raznih „čistkah.“ Zaplenjeni denar, ki ga je bilo precej, se je delno razdelil med domobrance, ki so bili v patroli, ostanek pa je šel v četno blagajno za izboljšanje hrane.

Poveljnik je moral dnevno poročati glavnemu štabu o akcijah oz. patroljiranju čete v območju našega „rajona.“ To poročilo je vsebovalo število patrolj, njihovo borbena moč in točne oznake kraja oz. terena, ki so ga pregledale. Če so se patrole spopadle s sovražnikom, je bilo treba omantiti tudi izid borbe in navesti porabo municije za vse vrste orožja. Še posebno točno pa je bilo treba opisati ves potek, kadar je šla v akcijo cela četa. To poročilo je bilo kot nekakšna šolska naloga v oficirskih tečajih, ker je glavni štab dal točna navodila. Navesti je bilo treba zapoved, ki jo je poveljnik izdal pred odhodom in poleg drugih podrobnosti o oborožitvi in strelivu, opisati točno, kako se je razvijalo patroljiranje oz. borba, če je do te prišlo, navesti vse dosežene točke po vojaškem zemljevidu, itd. Poveljnik čete se po povratku s pohoda ni mogel predati počitku, ampak je moral sestiti pisalni stroj in dobro uro žrtvovati za to poročilo. Seveda se je razburjal in rentočil čez oficirje, ki v Ljubljani lagodno sedijo za pisalnimi mizami po raznih pisarnah, ki ne gredo na „teren“ in v borbo in ki „vohajo“ smodnik samo iz teh poročil. Verjetno je bil delno krivičen v tej sedbi, kajti prav iz teh poročil, če so seveda redno prihajala in ki so jih morali pošiljati poveljniki bataljonov in samostojnih čet — torej komandanti in oblastniki v svojih okrožjih —, je glavni štab lahko dobil popolno sliko o vojnem položaju v našem delu Slovenije.

Naša četna poročila so bila stvarna, brez olepševanja in pretiravanja. Kolikokrat nam je šlo na smeh, ko smo po radiu poslušali partizanska poročila o njihovih zmagah. Ko smo seštevali naše „izgube“, ki so jih podajali oni, je bilo kmalu več domobrancev mrtvih kot pa živih, tako, da so se zadnje mesece partizani borili proti „sencam“, saj domobrancev že ne bi smelo več biti, ko so jih pa v poročilih že vse „pobili.“ Seveda so v svojih poročilih zelo pretiravali tudi Nemci in prav tako tudi zahodni zavzemniki. Da se izognemo temu, se je vedno pošteno poročalo, da so partizanske izgube neznane, če po borbah in praskah nismo našli na terenu mrtvih partizanov. Kjer pa se je v resnici pretiravalo, pa je bil pripis o porabljeni municiji, ker se je na podlagi teh poročil določeval tedenski delež streliva. Razlog za pretiravanje je bil torej umesten, ker je poveljnik hotel, da se mu količina rezervnega streliva zvišuje, ne pa zmanjšuje.

Zadnji pohodi 35. čete novomeškega udarnega bataljona

V sredo 3. januarja 1945 zvečer me je prišel povabit v eno od kostanjeviških gostiln vodja „žumberčanov“ podnadrednik Brzovič. Ko stopim v gostilno, je igrala kostanjeviška domobranska godba in sem takoj videl, da so me povabili zato, da se poslovijo od mene, ker sem naslednjega jutra odhajal iz kostanjeviške postojanke v Tržišče. Bila je zamenjava mene s poročnikom Bajo, ki je imel ženo v Kostanjevici.

Posadili so me na častno mesto. V slovo mi je spregovoril Brzovič, ki se mi je zahvalil za vse, a prav posebno za to, da sem pripomogel, da niso bili žumberčani več prezirani od slovenskih bratov-soborcev. Rekel je, da je srečen, da se lahko „žumberčani“ borijo skupno s slovenskimi protikomunisti za isto stvar in proti istemu sovražniku. Za poslovilne besede sem se zahvalil in godba je igrala do jutra, ko sem odšel s kamionom na novo postojanko. Za slovo se je zbrala vsa četa; vsi bi radi šli z menoj in so mi solznih oči mahali v zadnji pozdrav.

V nedeljo 7. januarja 1945 sta prišla iz stiškega udarnega bataljona na dopust poročnik Jože Jakoš in narednik Stane Lamovšek. Bili smo pri sv. maši v št. Rupertu, kjer so nas ljudje lepo sprejeli. Takoj smo dobili zaupanje, ker smo se jim pokazali kot iskreni prijatelji.

Začelo se je novo življenje, svobodno dihanje. Sosed je zopet poznal soseda in so si medsebojno pomagali. Ako je bila pomoč nujna, so jim šli domobranci pomagat opravljat vsa kmečka dela. Noč in dan smo bili na terenu in smo ga kmalu očistili vseh mogočih aktivistov, terencev in kurirjev, kakor tudi enot VDV in smo tako ljudem dali vso potrebno zaščito.

Narod je to javno izkazal na velikem protikomunističnem zborovanju na Velikonočni ponedeljek na Veseli gori. Cesta Mirna—Vesela gora je bila okrašena z mlaji in slavoloki, da so tako slavnostno sprejeli več tisočglavo množico, ki je prišla na zborovanje. Na zborovanju so bili govorniki: nadporočnik Miha Benedičič, nadporočnik Ivan šušteršič in dr. Franc Blatnik, ki je imel tudi sv. mašo. Procesije so bile na Velikonočno jutro po vseh farah in so se tako ljudje sprostili in zadihali v spomladnem soncu.

Na Veliko nedeljo 1. 1944 je bila ustanovljena domobranska postojanka v Tržišču. Zasedla jo je 35. četa novomeške bojne skupine. Ta postojanka je imela hud partizanski napad 30. maja 1944, pri katerem so partizani požgali celo Tržišče s cerkvijo vred. V požganem župnišču je bila v prvem nadstropju pisarna 35. čete, a v pritličju je bil župni urad. Župnika je nadomeščal rev. Leopold Povše, dočim je bila šola preko ceste v požgani stavbi. Manjkajočega učitelja je nadomeščal četni prosvetar Janez Majeršič, študent iz Tržiča na Gorenjskem. Omenjenega prosvetarja je ob

koncu vojne ustrelila njegova lastna sestra — partizanka na domačem dvorišču.

Partizansko-nemški dogovor o nenapadanju

Nemci so imeli pismeni dogovor, da partizani ne minirajo vodnega rezervarja v Stopičah pri Novem mestu, a Nemci jim za protiuslugo ne bodo ukiniteli električnega toka iz Velenja. Ta dogovor se je izvršil v soboto 6. januarja 1945, ko je šel nemški štab iz Tržišča v Mokronog v Deotovo gostilno, kjer so ta medsebojni dogovor podpisali Nemci in partizani. Nemški stotnik je dal ukaz župniku Janezu Sladiču, da je drugi dan v nedeljo označil s prižnice, če bo padel še en strel na Nemce, da bodo oni prekinili električni tok za Dolenjsko. Ta dogovor seveda ni veljal za nas domobrance, ki smo bili v stalnih borbah s partizani.

Kako smo ujeli partizanskega zaščitnika in sodnika za mirensko in šentrupertsko dolino

Dne 11. januarja 1945 je naša patrola ob 10. uri dopoldne obkolila vas Drago pri št. Rupertu in našla pri posestniku „Rankotu“ na skednju v bunkerju skritega Franceta Smrketa. Pozvan je bil na predajo in mu je bilo zajamčeno življenje. Predati pa se ni hotel in je streljanje trajalo kakih dve uri. Končno je z enim našim domobrancem padel v dvoboju.

Da je bil Smrke partizanski sodnik, so dokazovali pri njem zapljenjeni dokumenti: partizansko dovoljenje za odhod in prihod na sodniški tečaj, spričevalo o izvršenem sodniškem tečaju in pooblastilo za njegovega zastopnika „sodnika in zaščitnika“, njegovega zeta Slavka Jakopina iz Podgorice, ki je bil poročen z njegovo starejšo hčerko. Slavko Jakopin je imel brata Jožeta, gostilničarja v št. Rupertu, in dva brata duhovnika.

Poleg omenjenih dokumentov smo našli pri Smrketu seznam na smrt obsojenih in pa, nad katerimi je bila obsodba-„likvidacija“ že izvršena.

Na teh seznamih so bili: župnik Nahtigal, kaplan Cvar, Lojze Jakoš, Jamnik, družina Jožeta Mavserja, družina Zavodnik, družina Uhartnik, trije bratje Gričar, Ferdo Gospodarič (odsoten), bogoslovec Janez Hočevar, bogoslovec Grozde in seznam vseh ostalih obsojencev, ki jih je obsodil sodnik Smrke že vnaprej in so bili likvidirani med vojno ali po vojni.

Na tem seznamu sva bila tudi jaz in moj brat Tone. Mojega brata Toneta so likvidirali po osvoboditvi za Trško goro. Njega je ponovno obsodil „šepasti“ Mikec iz Drage pri št. Rupertu, ki je prevzel sodniško oblast sodnika Smrketa.

Po informacijah bi morali biti skriti v istem skrivališču poleg Smrketa še trije terenci in politkomisar Jože Kolenc (Pišk) iz Bistrice.

Ko smo se iz Drage vračali skozi Mirno, smo se tu udarili z divjo patrolo domobrancev 23. čete. Vodja te patrola je bil Jože Zobec. Po prepo-

znanju znakov smo borbo prekinili. Ta patrola je na begu ubila oficirja Blažiča pri Prapročah. Z njim je bila partizanska kurirka iz Mirne, ki je bila žena domobranskega narednika v Novem mestu, in so jo izpustili s pripombo „drugič ne bo milosti.“

Drugi dan sta istočasno ležala dva mrliča, partizanski sodnik in domobranec Anton Volk, ki smo ga 14. januarja 1945 pokopali z vojaškimi častmi na farnem pokopališču v št. Rupertu.

Ko smo 18. januarja 1945 ob 3. uri zjutraj obkolili v Mirni hišo prej omenjene partizanske kurirke, ki je bila soseda Drenika, smo v hiši dobili njo in tri ljubice majorja Markoviča. Njega smo našli skritega na podstrežju, kjer je bil ujet. Bil je šef socialnega odbora in plenil imovino ter denar našim ljudem. Vse ženske smo izpustili, a naslednji dan je tudi partizanska kurirka padla v borbi skupno s tremi partizanskimi oficirji.

(Sledi)

SLUČAJ GEN. LEONA RUPNIKA

(Nadaljevanje)

Na usodni prelomnici

Predsednik: — Kaj ste ukrenili pred kapitulacijo Italije?

Rupnik: — (Jecljaje) Pred kapitulacijo Italije so se v Ljubljani, pardon, pred kapitulacijo Italije sem dobil zelo alarmantne vesti o razsulu italijanske vojske, ki sem jo tudi sam opazoval. Iz svojega stanovanja sem videl razne pojave in prišli so k meni ljudje na magistrat in stanovanje, ki so mi podajali podrobna opazovanja. Med drugim se je širila tudi alarmantna vest, da bo partizanska vojska, ko vdre v Ljubljano...

Predsednik: — In vi ste hoteli nekaj ukreniti proti temu?

Rupnik: — Da.

Predsednik: — Ste napravili neki predlog?

Rupnik: — Da, pismeno.

Predsednik: — Ali ste predlagali nasprotne ukrepe?

Rupnik: — Jaz sem prosil generala Gambaro v kratki spomenici, ali smem organizirati meščansko gardo iz odsluženih vojakov.

Predsednik: — Iz kakšnih delov bi sestavili to gardo?

Rupnik: — Iz meščanov, nekdanjih vojakov.

Predsednik: — Dobro. Vi ste v preiskavi izpovedali, da ste poslali svojega sina in zeta v MVAC.

Rupnik: — To je bilo pred tem.

Predsednik: — Ta dva sta poveljevala nekim četam. Ali ste name

ravali uporabiti te čete za obrambo Ljubljane? Ali je ta vaš predlog prišel do ušes nemških oblasti?⁴⁵⁾

Rupnik: — Predlog za sestavo meščanske garde je prišel do ušes nemških oblasti; to sem videl tisti dan, ko sem Gambari predal spomenico. Ta dan sta prišla ob drugi uri popoldne k meni na stanovanje dva Nemca, neki Schluifer in Schmidt, in sta me zaslislala o mojem predlogu Gambari. Popoldne ob štirih me je klical Gambara na štab korpusa in tam, ko sem vstopil v sobo, sem videl štab Gambare in štab Roesenerja. On je prišel z Bleda in takrat sem ga prvič videl. Oba sta mi očitala, najprej Gambara v italijanskem jeziku, potem pa Roesener, ki mi je samo nemško povedal izjavo, po kateri se bosta nemška in italijanska vojska borili do končne zmage proti prekletim Židom. Prosila sta me, da pomirim Ljubljančane in da ni potreben noben strah.⁴⁶⁾

Rupnikov zapis:

Medtem pa so bili v razdobju od sredine 1942. leta do sredine 1943. leta v svetu odigrani znani veliki dogodki. Nemški napad na Kavkaz in proti Volgi se je po dobrih začetnih uspehih končal s porazom Nemcev pri Stalingradu. Z velikimi napori so komaj ubranili prodor Rdeče armade jugozahodno od Harkova k Dnjepru in komaj so skrpali več ali manj nenaravno obrambno fronto. Italijani, ki so bili po trditvah Nemcev krivci zaradi svoje strahopetne popustljivosti, so se razbežali z Dona skoraj po vsej Evropi.

Tudi pri ljubljanskih Italijanih je bilo prav sovražno razpoloženje do Nemcev zaradi nekulturnih in surovih postopkov do italijanskih vojakov na vzhodni fronti, odkoder so jih vrnili v domovino.

V Afriki se je nemška ofenziva spremenila pri El Alameinu v veliko nasprotno ofenzivo angleške VIII. armade in je Severna Afrika z izkrcanjem zavezniških čet z atlantske strani in z zavzetjem Tunizije dobila izrazit načaj velike ofenzivne baze proti trebuhu evropske celine (Churchill). Na angleškem otoku in v Ameriki so medtem potekale v vojni zgodovini dotlej nevidene ogromne priprave za izkrcanje na evropsko celino. Na Daljnem vzhodu so Japonci na Kitajskem še vedno napredovali, toda omagovali so v Oceaniji, kjer se je čedalje bolj kazala ameriška pomorska in tehniška premoč. Podmorniška vojna se je z izumom in uporabo natančnih prisluškovalnih instrumentov zmanjšala v korist zaveznikov na minimum.

Tudi v mali ljubljanski pokrajini so odmevali v zvezi z italijanskim nasiljem in gverilsko vojno že prej omenjeni dogodki.

Grazioli se je moral umakniti in oditi na Sicilijo. Nasledil ga je državni podsekretar — ime sem pozabil — ki se, užaljen, ker je bil degradiran na raven visokega komisarja, za svojo službo in za zaupano mu pokrajino sploh

⁴⁵⁾ Tovariš, XXIX št. 45, 12. 11. 1973.

⁴⁶⁾ Tovariš, XXIX št. 46, 19. 11. 1973.

ni brigral. Gral. Gambarara bi rad storil vsem prav. Dober človek je. Slovenski narod spoštuje. Za to sem imel priliko biti kot neopazna priča, ko je nekaterim mestnim in vaškim županom iz srednje Italije postavil za zgled slovenskega kmeta, delavca in inteligenta, hvalil in živo klical na pomoč tudi Graziolija, naj potrdi njegova izvajanja. Toda Gambarara je uvidel, da je fašizmu odzvonilo, sicer bi, čeprav je bil sam proslavljen fašist, izgubil stik z drugo stranjo. Hotel je biti uslužen tudi ljubljanskemu županu, to je meni, toda prav ob tej priložnosti se mi je Gambarara zameril.

Po obvladanju prehoda preko Sredozemskega morja in v teku zavezniških operacij, naperjenih na Sicilijo, je končno prišel tudi 25. julij, to je padeč Mussolinija in fašizma ter vzpon Badoglija z vsemi posledicami te spremembe tudi za ljubljansko pokrajino.

Že prvega dne je bilo čutiti, zlasti v vojski, očitne posledice gibanja, temelječega na nezadovoljstvu ljudstva, s tega vojne. Tiha, dotlej nevidna in neslišna infiltracija revolucionarnega komunizma se je zdaj odkrito kazala. Ohlapno opravljanje službe in sploh neurejenost v vojski sta postala očitna. Bratenje z revolucionarno usmerjenimi Slovenci in skupno prepevanje sovjetske himne oziroma internacionale je bilo na dnevnem, oziroma še bolj na nočnem redu. To sem lahko na Viču sam osebno opazoval oziroma poslušal.

Na magistratu sem imel priložnost doživeti naravnost smešen slučaj tega gibanja. Moj podžupan dr. Tranchida, po mojem dotakratnem mišljenju stoodstoten fašist, vsaj kolikor so fašistične dolžnosti zadevale druge ljudi, medtem ko je bil do mene zelo širokogruden, mi je pritekkel naproti in mi z nepopisnim navdušenjem izjavil, kako je srečen, da gre lahko spet v svojo ložo in neovirano živi kot brat-framazon, kar je vedno bil.

Od sina in zeta sem prejel poročilo o skoraj anarhičnem stanju, še posebej na Dolenjskem, kjer si partizani in Italijani delijo oblast, medtem ko so vaške straže prepuščene same sebi in ne vedo, kaj naj počnejo.

Na magistratu in v stanovanju so se vrstili obisk za obiskom. Vsi so spraševali in hoteli vedeti, kaj bo zdaj. Vsi ti obiskovalci, med njimi tudi številni trezni in resni ljudje, so me obveščali o naravnost paničnem strahu meščanov, — če se bo uresničilo takrat glavno revolucionarno geslo, namreč načrt, po katerem bodo partizani izvršili prevrat v Ljubljani. Omenjeni načrt vsebuje tudi naslednji program: partizani in poveljstvo italijanskih vojakov bi zasedli Ljubljano; dovoljenje neodgovornim elementom, da izvedejo tridnevno splošno ropanje; čistko s pokolom 20000 Ljubljančanov, razen onih 20000, ki naj bi jih pobili v pokrajini.

Sodil sem, da so ta panični strah načrtno prinesli v Ljubljano. Moral sem nekaj storiti za pomiritev. Ker na razpuščeno italijansko vojsko nisem mogel več računati kot na instrument reda in varnosti, sem ugotovil, da bi bil edini način pomiritve, ustanovitev neke soldinejše meščanske policije. Formirala naj bi se iz resnih meščanov — nekdanjih vojakov, še posebej

iz vojakov iz prve svetovne vojne. Omenjeni policiji naj bi se priključila že obstoječa slovenska policija in bi v slučaju potrebe prevzela skrb za red in mir, do česar mi je edino bilo. Računal sem, da bi bilo potrebno ob aktivni policiji še kakih 2000 ljudi.

Te namere nisem mogel izvesti brez vednosti, odobritve in pomoči italijanskih oblasti (fašistični visoki komisar je bil pobegnil, a njegov badoglijevski naslednik, star general, dobričina, na tem mestu proti svoji volji, ni niti vedel, kaj naj dela), pa sem se moral obrniti na generala Gambaro.

V tem sem prejel od sina in zeta obvestilo, da Italijani nekaj ukrepajo proti Nemcem, ki stojijo menda z eno divizijo onstran meje. Zanesljivo je, da so nekatere italijanske baterije na položajih v bližini meje, in da so nekateri mostovi pripravljeni za rušenje.

Ne spominjam se več natančno datuma, bilo je med 15. in 20. avgustom, ko sem napisal na Gambaro čisto kratek memorandum, v glavnem takole:

„Prebivalstvo Ljubljane je v največjem strahu, ker se širijo vesti, da bodo partizani in italijanski vojaki skupaj obvladali Ljubljano, jo oropali in pobili 20.000 prebivalcev. Ker se glede na moje osebno ugotovljeno bratenje italijanskih vojakov z neodgovornimi domačimi elementi po predmestjih Ljubljane in skupno prepevanje internacionale zares bojim, da bi italijanska vojska ne mogla ohraniti reda in varnosti, prosim za dovoljenje, da ustanovim ob že obstoječi slovenski policiji tudi neko meščansko policijo iz zanesljivih meščanov za vzdrževanje reda. V primeru odobritve prosim, da mi izdajo potrebno orožje za 2000 ljudi. Še posebej pripominjam, da bi v primeru neredov v Ljubljani deli nemške vojske, ki menda stoje na oni strani meje, gotovo ne trpeli nemirov v svoji bližini, pri čemer bi se vedali v glavnem bilo prizadeto mirno in nedolžno ljudstvo.“

Takoj, ko je bil memorandum napisan, sem osebno, po telefonu prosil generala Gambaro, naj me glede na neodložljive zadeve takoj sprejme. Odgovoril je, naj takoj pridem. S sekretarjem, tolmačem Podhorskym, sem odšel na XI. Corpo d'Armata. Med potjo sva se dogovorila, da Gambaro zavoljo preizkušanja njegove iskrenosti najprej vprašava „ali kaj ve za kakšno „plavo gardo“ in kaj je z njo.“

Takoj sva bila sprejeta zelo ljubeznivo. Na vprašanje, dogovorjeno s Podhorskym, o plavi gardi, je general Gambaro presenečeno najprej vprašal, kaj in kako se je to vendar zgodilo. Po pojasnilu je rekel, da plavo gardo tolerira italijanska vojska, da je pod njegovim nadzorstvom, da je popolnoma nenevarna in nepomembna, da jo oskrbuje in se nič ne boji, ker ve za vsak njen korak, ter da je ta enota številčno pičla, samo 300 ljudi šteje. Glavna stvar je namreč ta, da je plava garda majhen četniški odred generala Mihajlovića in je v radijski zvezi z njim in s Kairom, kar sem že vedel,

pa mi tega ni povedal. Tudi komandanta plave garde, majorja Novaka ni omenil.

Izročil sem mu memorandum. Bil je verjetno neprijeten. Rekel je, da nima nič proti taki meščanski policiji, a mi še ne more reči ničesar dokončnega. V vsakem primeru pač lahko vse pripravim za ustanovitev takšne mestne policije. Poslovila sva se in ljubeznivo naju je pospremil.

Istega dne, ob 16. uri, me je general Gambaro poklical po telefonu osebno in me prosil, naj pridem s tolmačem takoj k njemu.

Že pred vrati XI. Corpo d' Armata (Zvezda) me je pričakal z znano etiketo in ljubeznivostjo Gambarov adjutant, kar se mi je zdelo nekam nenavadno in sumljivo.

Ko sva vstopila v veliko Gambarino sobo, je bilo tam kakih pet, šest najvažnejših oficirjev iz Gambarinega štaba in enako število nemških oficirjev. Soba v dimu. Na pladnjih servisi za črno kavo, cigarete in razne steklenice žganja. Med hrupnim predstavljanjem moje malenkosti in Podhorskega Nemcem, me je nekam neprijetno zadelo ime (to je, da sem to ime verjetno že nekje slišal v zvezi s kakimi neugodnimi dejstvi) kot tudi celotna pojava SS-Gruppenführerja Erwina Roesenerja. Njegove oči so mi pričale, da je pijan, a njegov vresečeči ton, in še posebej njegovo forsirano poudarjanje intimnega prijateljstva in posebnega pobratimstva z Gambaro, so nehote izzvale v meni nezaupanje v tega gospoda, tipičnega štrebarja.

Ostali Nemci so se med nadaljnim predstavljanjem in seznanjanjem držali nekako tako togo, kot je to tradicija v nemški vojski, kadar je njihov nadrejeni pijan. Italijani pa so se nasprotno obnašali nevsiljivo, naravno in bolj družabno.

Tudi midva sva morala stoje popiti po čašico likerja in črno kavo.

Potem so se vsi, razen mene in Podhorskega, nekako zvrstili za generalom Gambaro in ta nama je tako rekoč svečano, v italijanščini, prebral njegov in Roesenerjev skupen odgovor na moj memorandum.

Bil sem ves iz sebe zaradi lekcije, ki so mi jo verjetno dali zato, ker nisem v svojem memorandumu polaskal niti nemški, niti italijanski vojski. Toda memorandum je bil strogo zaupen in napisan samo za Gambaro osebno; zato je bila torej celotna komedija, odigrana pred dvanajstimi oficirji, Gambarovo maščevanje za moj izpad proti italijanskim vojakom v memorandumu. V tem „skupnem“ odgovoru je bilo poudarjeno, da je sovražna propaganda s svojimi lažmi spet povzročila zmedo za vznemirjenje slovenskega naroda. O kakem razkroju italijanske vojske ni govora, še manj pa o kaki slabitvi nemško-italijanskega bratstva v orožju. Nemška in italijanska vojska sta še naprej nezlomljivo in nerazdružno skupaj in se bosta skupaj, z ramo ob rami, borili do konca in zmage proti sovražniku vseh nas, proti prekletemu Židu.

Priklonil sem se in se hotel posloviti; toda Gambaro je hotel, naj sedem na desno stran divana. Roesnerja je posadil levo ob mene, sam pa je sedel nama vis a vis.

Roesener me je v komandantskem tonu vprašal, ali sem vse razumel,

kar mi je bral Gambara, in da mi mora sam vse to pojasniti na svoj način. V brani govor je vpletel vse mogoče nacistične šlagerje, sebe prikazal kot nekega posebnega prvaka in čuvaja resničnega „Weltanschauunga“ v vsem „Alpenlandu“ in poudaril, da je nemška vojska zdaj daleko boljša od tiste vojske, ki jo poznam iz prve svetovne vojne.

Molčal sem, ker sem videl, da je čedalje več pil in prek mize udarjal svojega pobratima Gambaro po ramenu, mene pa suval s komolcem v rebra.

Drugi Nemci so se ves čas držali mračno in togo in tudi pred menoj vedno zavzemali položaj „mirno“.

Končno je Roesenerjev adjutant svojega starešino vendarle spravil na noge z dolžnostmi, ki da jih čakajo na Bledu.

Z Gambaro sva pospremila Roesenerja in potem je Gambara pospremila naju do avtomobila. Pri vstopu v avtomobil je Gambara zadržal Podhorskega in mu nekaj šepnil na uho.

Ko sva minuto kasneje ušla hudi avtomobilski nesreči, sem pozabil vprašati Podhorskega, pa tudi sam mi je pozabil povedati, kaj mu je bil Gambara prišepnil. Podhorsky je kasneje s temperaturo legel istega dne in se po hudi boleznii oglasil pri meni šele v začetku oktobra, ko je bil že premeščen kot tajnik-tolmač pri predsedstvu pokrajinske uprave. Vprašal me je, ali mi je onega dne povedal, kaj mu je prišepnil Gambara. Na moj ne je ponovil Gambarove besede:

„Pomirite vašega župana. Vse je v redu. Če bi Nemci poskušali napasti, bi jim pokazali pot, odkoder so prišli.“

Razmišljal sem o smislu teh besed. — Verjetno je hotel Gambara ublažiti moj razumljivi revolt, ker je strogo zaupni memorandum, pa čeprav v afektu, izdal Nemcem in iz maščevanja naredil celotno teatralno komedijo. V vsakem pogledu je Gambara postal v mojih očeh iz človeka — „človeček“.

Prav tako je postalo moje prvo srečanje z Roesenerjem tudi temelj in začetek medsebojnega nezaupanja in nesimpatij, ker je bilo verjetno moje prvo srečanje z Roesenerjem povod, da si je kot enkratni primer v nemški okupacijski politiki mimo in brez vednosti pristojnega komisarja za Jadransko primorje izdejstvoval pri Reichsführerju SS Himmlerju poleg svoje redne službe še položaj „Beraterja“, to je svetovalca pri šefu ljubljanske pokrajine; ta položaj pa so po vseh drugih zasedenih pokrajinah vedno zavzemali samo visoki uslužbenci upravne stroke.

Na magistratu sem sestavil čisto kratko izjavo, namenjeno širjenju od ust do ust, da bi pomiril občinstvo, ki se je balo. S to izjavo so bila vsa gesla o nevarnosti za Ljubljančane demantirana. Izjavo sem prebral uslužbencem magistrata, ki sem jih poklical po skupinah in jih prosil, naj jo ustno izroče dalje.

Ljubljana se je pomirila, toda nemir v pokrajini je še trajal. Zeč Suvajdžić se je vrnil z akcije, sin Vuk pa je moral oditi s četo na Dolenjsko... — 47)

(Sledi)

47) Tovariš, XXIX št. 43, 29. 10. 1973.

Popravek: — Kakor je pazljivi bralec lahko sam opazil, se citat v tretji vrstici od spodaj na str. 140, št. 6 Tabora l. 1975 v naši opombi ⁴¹⁾ mora pravilno glasiti: „Ja, to je pa šef...“ in ne, kakor stoji: „Ja, to je naš šef...“

GRADIMO SLOVENSKO PRIHODNOST

GOVOR PREDSEDNIKA ZEDINJENE SLOVENIJE MARIJANA LOBODE NA SLOVENSKEM DNEVU 6. IV. 1975. V LANUSU — BS. AIRES.

Kakor za lanski, tako smo tudi za letošnji slovenski dan izbrali geslo: Gradimo slovensko prihodnost! To geslo prav lepo odgovarja letošnjemu slovenskemu dnevu. Obhajamo namreč 30-letnico zgodovinskih dogodkov ob koncu druge svetovne vojne, v katerih je izvor in razlog vsega našega delovanja y teh 30 letih in še za dolgo dobo let naprej. Takrat se je veliko število Slovencev odločilo, da hoče živeti življenje svobodnjakov, pa četudi za ceno izgube vsega, celo domovine. Tisoči so svoje prepričanje v tistih dneh potrdili z lastno krvjo. Četudi se včasih slišijo besede: Pustite te stvari pri miru... in podobno, temu ni tako. Dogodki pred 30 leti so prelomnica v zgodovini slovenskega naroda in nihče poslej ne more preko njih, ne da bi se ob njih točno opredelil. Mučeniška kri dvanajst tisočev je takrat prinesla jasnost v slovenske razmere. Takrat se je ostro ločila svoboda od suženjstva, zločin od pravice, junaštvo od podlosti, izdaja od zvestobe. Tajiti in umetno pozabljati, kar se je takrat godilo, je nesmisel, kakor je nesmisel prikrivati resnico, ki slej ko prej udari na dan, čim kasneje, tem silneje. Osramočen pa je vedno tisti, ki je tej resnici branil zablesteti v polni luči in jasnosti. Ne delajmo torej sile sebi in naši mladini z molkom ali nejasnim izražanjem o dogodkih pred 30 leti. Mladina tukaj in tista doma čuti, da se je takrat zgodilo nekaj, kar nima primere v tisočletni zgodovini slovenskega naroda in išče, včasih tudi podzavestno resnico o tistih groznih dneh. Plašč molka bi radi vrgli čez vse to tisti, ki nosijo direktno krivdo za vse strahotne zločine, pa tudi tisti, ki jim je življenjski materializem ubil smisel za ideale, katerim so morda nekoč prisegali zvestobo. Vsak, komur pa je mar zdrava bodočnost slovenskega naroda in teh je med mladimi več, kot si morda mislimo, ve, da te žrtve ne bodo ostale brez haska in blagoslova za naš trpeči narod. Naša naloga je, pričati resnico o njihovi veliki žrtvi. Njih prelita kri je poroštvo naše zmage, neizčrpna zakladnica naših žrtev še dolgo vrsto let.

Trideset let našega zdomstva je dokazalo, da je ostalo živo slovensko le kar je bilo organiziranega. Še tisti redki posamezniki, ki so stali ob strani, pa se danes še čutijo Slovence, se imajo za to mogoče zahvaliti organizirani skupnosti. Brez te ne bi bilo slovenskih domov, slovenskih šol, organizacij, pevskih zborov, dušnega pastirstva, tiska. Vemo, da se vse da izpolniti, a le z delom in sodelovanjem, ne pa z nezanimanjem in apatijo.

Vse kar imamo je sad tihega in največkrat skritega dela številnih graditeljev, ki so ne glede na nerazumevanje tiho in vztrajno gradili slovensko organizirano skupnost, katere sadove danes vsi na en ali drug način uživamo. Njihovo največje zadoščenje je, ko vidijo, da se tej organizirani skupnosti že približujejo tudi mnogi, ki so doslej stali ob strani, pa naj bo to, da radi pridejo na prijetno zabavo v slovenski dom, na koncert slovenske pesmi, k slovenski maši, da radi vzemó v roke slovenski časopis ali revijo, ali pa pošljejo svojega otroka v slovensko šolo. Vsega tega ne bi imeli brez te, včasih tako po krivici obsojane organizirane dejavnosti naših znanih in nezanih javnih delavcev na vseh področjih skupnega življenja. To so sadovi stotin in stotin sej, sestankov in zbiranja sredstev, ki so večkrat naleteli na posmeh kot na razumevanje. Pravično je dati vso čast in zahvalo tem pionirjem pri organiziranju naše skupnosti in najlepše bomo to storili, če prevzamemo delo iz mnogokrat že utrujenih rok.

V 30 letih smo kljub pomanjkljivostim, težavam in nasprotovanju le toliko naredili, da danes s ponosom gledamo nazaj. Ustvarili smo organizirano skupnost, v kateri se načrtno goji slovenska zavest, prepojena z občudovanjem naših junakov in neomajno ljubeznijo do prave svobode. Prepričani smo, da bomo živeli, zato gledamo z optimizmom naprej.

Pogled v prihodnost

Rastemo iz slavne preteklosti in kakor most se pnemo proti prihodnosti, katero hočemo s svojimi rokami graditi. Nočemo se vdajati malodušju, zavedamo se, pogumni in odločni uspejo. Dovolj je sile v nas in ob nas že raste mladina, ki se že pripravlja, da nadaljuje začeto delo z novimi močmi. Nove naloge vstajajo pred nami. Novi časi in novi ljudje bodo morda zahtevali nove prijeme, nove načine dela. Naj nihče ne stoji ob strani pri tej gradnji slovenske prihodnosti. Vsak naj se vključi v našo organizirano skupnost na način, ki mu najbolj prija. Imamo, hvala Bogu, krajevne slovenske domove, vrsto organizacij, ki vsakemu dajejo možnost aktivnega sodelovanja. Uredimo svoje delovanje smotrno, da ne bomo trosili dragocennih sil po nepotrebnem. Iščimo, kar nas druži in videli bomo, kako malo stvari nas loči. Zedinimo se v bistvenih vprašanjih našega obstoja in naše bodočnosti, v ostalem pustimo svobodo. Polagajmo še več pažnje na načelna

vprašanja po našem tisku in po naših organizacijah, prizadevajmo si za idejno jasnost, ki je najvažnejša v današnjem zmedenem času. Nove moči naj se bližajo s spoštovanjem, da že opravljena dela, dosedanji graditelji naše skupnosti, naj se zavestno prizadevajo, da se otresejo ozkosti, ki jo tako rada prinese rutina dolgoletnega dela. Aktivna, dobro organizirana in povezana slovenska skupnost v Argentini, bo novi domovini v veliko korist, rojakom po svetu in doma pa vzpodbuden zgled pri delu za srečnejšo bodočnost našega naroda.

Izkušnje tridesetih let so nas marsičesa naučile. Prvi in glavni nauk je potreba po složnem in svobodnem sodelovanju. Veliko nesreč je že prišlo nad naš narod radi medsebojnih razprtij. Naj nam gre do živega vsaj prošnja turjaških borcev napisana na stenah kočevskih jetniških celic... vsi medsebojni spori naj prenehajo, sicer bodo terjali še nove žrtve!“ Tudi za nas, danes, pod južnim križem, zelo aktualne besede. Preden kaj napišemo ali izgovorimo, vedno se sprašajmo: bo to gradilo ali rušilo slovensko prihodnost. Osebna stremeljenja naj se podredijo skupnim ciljem. Drugi nauk je skrb za kvaliteto pri vsem našem delu, zlasti prosvetnem, kulturnem in vzgojnem. Ne bo nas rešila masa, prvič, ker je nimamo, drugič, ker nič ne pomeni; rešila nas bo le kvaliteta in to kot rečeno, povsod. Navajajmo načrtno našo mladino, da bo zahtevna v svojem delu in učenju, ogibajmo se površnosti in improvizacije. Veliko lahko izboljšamo na tem področju. Ne sme pa biti ta težnja po kvaliteti ovira zdravi iniciativi. Nujno potrebna je s tem v zvezi odgovorna, konstruktivna kritika. Slovenci smo ponosni na naš čut odgovornosti. Ne pustimo, da bi ta naša lepa lastnost pričela upadati. Veliko bi izgubili s tem.

In dialog med nami. Včasih ima človek vtis, da so si nekateri belili glave o dialogu s tistimi, s katerimi ni mogoč, ker ni danih pogojev zanj, pri tem pa prezrli, da je med nami samimi potreben iskren dialog. Zbližajmo se in odkrito si povejmo, da smo vsi zavzeti za graditev slovenske prihodnosti, pa čeprav na malo različne načine. Pustimo svobodo v raznolikosti pri potih do istih ciljev. Ne zapirajmo se ljubosumno drug pred drugim, ko se vendar vsi trudimo za isto stvar. In ne pozabimo starega pregovora: Lepa beseda lepo mesto najde! Manj ostrine med nami, pa več odločnosti in brezkompromisnosti proti zatiralcem našega rodu.

Tako, vztrajno, kamen do kamna gradimo svojo slovensko prihodnost, z jasnimi cilji pred očmi, s širokim srcem, z ljubeznijo in dobrohotnostjo med nami in odločno zvestobo naši svobodni slovenski stvari. Tako bomo ponovno dokazali, da smo zavedni Slovenci, da ljubimo svobodo in jo odločno zahtevamo za ves naš narod. Lahko pričakujemo, da se bodo zagnjali v nas, na vse načine, brutalno in pretkano, a zaman, če bomo ravnali, kot so peli naši dični domobranci pred 30 leti: „Strnimo se v enoto, v kamenito gmoto, sovrag ob njej razbil si bo glavo!“

VSA POTA VODIJO V LJUBLJANO

(Nadaljevanje)

Toda Slovenci ne bi bili Slovenci, ako ne bi partijske koristi in komando postavili pred narodne interese. Slovenskemu radijskemu programu so rاپovedali bojkot! Tudi prosvetna zveza, kulturna podružnica komunistične „Osvobodilne fronte“ pod predsedstvom voditelja katoliških Koroških Slovencev g. dr. Joschka Tischlerja.

Program je bil v resni krizi zaradi bojkota. Tedaj pa so zopet begunci s pomočjo majorja Sharpa rešili situacijo. Z UNRRA avtomobili so iz begunskega taborišča Spittal ob Dravi pripeljali pevski zbor, čigar nastop na celovškem radiu je med Korošci naredil tako senzicijo, da je zlomila odpor Slovenske Koroške intelektualne žlindre.

Veliko koroških Slovencev je od Angležev po vojni dobilo radio aparate, katerih seveda niso smeli imeti begunci. Tudi naša skupina je do takega radia prišla — sicer „ilegalno“ —. Po naključju ga je videl neki begunc: Madžar v službi angleške FSS (field security service) in nas naznanil. Lepega dne sta prišla v našo „centralo“ dva Angleža od FSS v spremstvu avstrijskega policista.

Preiskave ni bilo, pač pa sta bila Angleža zelo bojovita. Na vsak način sta hotela vedeti, od kod nam je angleški radio; kje so njegovi papirji, itd. Angleški narednik je govoril nam podobno „nemščino“; avstrijski policist pa je ves čas molčal. Očitno je bilo, da ima več simpatij do nas, kot pa do Angleža. Ker pa se je v par minutah znašlo v majhni sobi kar šest mladih fantov, sem imel občutek, da sta bila Angleža v strahu, da jih bomo pretepli. K sreči je prišel tudi Janez, ki je bil zaposlen pri Angležih in je znal nekaj malega angleško, kar je veliko zaleglo. Končno je narednik dal ukaz, da moramo imeti pismo potrdilo, kje smo dobili radio, in obljubil da se vrneta. Ni jih bilo več!

Radio je bil vojaški in je manjkal samo majhen del, da bi lahko služil kot radio oddajna in sprejemna postaja.

Ob obletnici vračanja domobrancev iz Vetrinja je imela spominsko oddajo v Celovškem radiu žena vrnjenega in ubitega domobranskega oficirja. Seveda besede „domobranci“ ni bilo nikjer. Program pa je bil vsakemu jasein in tako odličien, da so Korošci, ki so se po vaseh zbirali za poslušanje slovenske oddaje — jokali!

Angleški major G. Sharp, čigar zasluga je, da so Koroški Slovenci dobili nekaj pravic, je bil pred vojno žurnalist v Beogradu. Po prepričanju protikomunist in britanski nacionalist ter simpatizer do jugoslovanskih

narodov in še posebno do Slovencev, katere je v spremstvu beguncev obiskoval in vzljubil originalnega Slovenca-kmeta.

Veliko se je prevozil po slovenskem delu Koroške in se je končno odločil da bo v založbi „Koroške kronike“ izdal „Album Slovenske Koroške“, kateremu je napisal svoj slovenski uvod (prej je govoril srbsko-hrvaško, na Koroškem pa se izredno hitro naučil slovensko), v katerem je zapisal: „— da je Koroška slovenska...“!

Predno pa je bil album gotov za tisk, je prišla FSS, zaplenila album in prepovedala izdajo. Kmalu nato je bil major Sharp premeščen! Po njegovem odhodu je FSS vrnila album s pripombo, „da se iz naslova umakne beseda „Slovenske“ in da se odstrani uvodni članek. Tako je po odhodu g. majorja Geralda Sharpa pri „Koroški Kroniki“ izšel „Album Koroške“; zelo redki ljudje pa vedo, da je bil original drugačen in da je stal službo resničnega angleškega demokrata. Na njegovo mesto je prišel Nemcem naklonjen Anglež!

Vprašanje samo nastane: Kdo je pripomogel do odstavitve majorja Sharpa? Sta bila to samo Dunaj in Celovec? Ali pa sta bila tudi Beograd in Ljubljana? Osebo verujem, da sta bila oba!

V tistih letih sem prvič napisal nekaj dopisov pod psevdonimom za „Koroško Kroniko“. Eden izmed njih ni bil objavljen. Čez nekaj tednov pozneje mi pove neka oseba, „da je pri pregledovanju osebnega arhiva majorja Sharpa našla moj članek, ki je bil zelo dober; ni pa bil za objavo. Nekoč bo mogoče tako pisati, danes pa še ne“...

Vsako realistično gledanje ali objektivno pisanje je običajno „prezgodaj“, „predčasno“, neprimerno“, ker resnica vedno koga zadene in če zadene po glavi, potem — o joj...

Ko se je nekako v letu 1947/48 začelo trenje v Koroški OF in so katoličani (krščanski socialisti) začeli dvigati glave, verjetno ob spoznanju, da bo Koroška ostala v „katoliški“ Avstriji in ne bo pripadla komunistični Jugoslaviji, je prišel prvi napad na dr. Joška Tišlerja v „Slovenskem Vestniku“. Pisec ga je označil za reakcionarja, kateri je kot vodja skupine koroških Slovencev iz izgnanstva vodil v domovino in da ni dopustil, da bi na slovensko zastavo našli rdečo zvezdo...

Če je to bilo resnica, potem v prvi fazi dr. J. Tišler zasluži priznanje. Žal je bil potem preveč „politik“ (politiki običajno niso značajni ljudje, ker prvo vidijo koristi, potem šele kaj drugega) in se je znašel v „rdečem“ bratskem zadržljaju. Pozneje se je izvnil iz njega, zadnje čase pa, če smemo verjeti poznavalcem tamkajšnega političnega življenja, je šel zopet nazaj. Bajе ima g. dr. Tišler več besede v Ljubljani, kot pa Titovcem vedno zvesti dr. Franci Zwitter. Tako so, po več kot 25 letih, tudi slovenski komunisti začeli verjeti evangelijskim besedam, da je izgubljena ovca, ki se vrne v stajo, več vredna kot devetindevetdeset zvestih meketačev... In kdo bi smel

zameriti koroškimi Slovencem, če se lovijo za vse mogoče bilke? Predno bi izrekli sodbo, bi morali mi v slovenski politični emigraciji pomesti pred svojim pragom in sem prepričan, da bi bilo v našem političnem „vodstvu“ toliko smeti da bi zakrile vsak pogled drugam.

V poletju 1948 sem dobil dokumente za odhod preko morja. Slovo pa ni bilo lahko in smo transport zalumpali. Po večkratni poti in sitnosti v Celovcu je po enem mesecu le prišel čas za odhod. In to slovo je bilo eno izmed najbolj težkih. Slovenska Koroška je postala naš dom, resničen dom, in Korošci naši dobri bratje in sestre. Mirne duše upam trditi: če bi bili Korošci v našem tragičnem položaju in bi se znašli na „Kranjskem“, kot smo se mi na Koroškem, sem prepričan, da ne bi našli toliko razumevanja, simpatij in gostoljubnosti, kot smo jo našli mi. Star slovenski pregovor pravi: „Prijetelja spoznaš v nesreči...“ In spoznali smo jih, dosti jih je bilo; ostali nam bodo v lepem spominu. Ne čudim se prijatelju, ki je bil po tolikih letih doma na obisku in se je po nekaj tednih med svojimi ljudmi počutil tujca. Ko pa ni več vzdržal in je šel na Koroško, je resignirano dodal: „Tam pa sem bil doma!“

Visoko je že bilo julijsko sonce, ko smo se poslovili na avtobusni postaji. Potem še zadnje poslavljanje znancev ob cesti; in ko je avtobus pripeljal vrh griča, je bil z njega krasen razgled po dolini Drave, ki je bila vsa v morju megle, iz katere so se dvigali zvoniki cerkva in Tinjski samostan. Ne vem, kolikokrat sem gledal to čudovito naravno lepoto, katera pred tem dnem ni bila nikoli tako čudovito doživeta. Avtobus je drvel svojo pot; čez trenutek se oglasi šofer: „Kam pa odhajate?“

„V Kanado“, je bil odgovor.

„Blagor Vam, takoj bi šel z Vami, če bi mogel. Tam sem bil kot vojni ujetnik in sem moral domov, čeravno bi rad ostal... Tam je dobro živeti...“

Na celovškem glavnem kolodvoru sem dobil vozni listek za Beljak, zapadni kolodvor. Vlak je drvel ob Vrbskem jezeru in menjaval potnike. Kmalu je potegnil iz beljaškega kolodvora in kmalu se zatem pojavi spredvodnik: „Vozni listek, prosim!“

„Grem samo na zapadni kolodvor!“, sem mu pojasnil.

Odbor Slovenskega zavetišča

ima v prodaji slovenski prevod

„MARTIN FIERRO“

Vsaka slovenska hiša naj ima slovenski prevod

Cena 150,00 pesov

Z nakupom podprete zavetišče

„Zmotili ste se. Na glavnem kolodvoru bi morali presesti. Vlak vozi proti Spittalu!“

„In sedaj? Voznega listka nimam!“

„Nič zato, Vam ga jaz dam do naslednje postaje in počakajte vlak, ki se s tem srečata v Spittalu“, je bil mož prijazen.

„Prosim listek za Spittal, imam še čas za povratno zvezo!“

Vedel sem, da imam več kot dovolj časa, da se pridružim beguncem v Spittalskem taborišču, ki bomo vsi v enem transportu, in tam morda še vidim kakega starega znanca.

V taborišču je bilo vrenje in poslavljanje, da sem bil vesel, da je to že bilo za menoj. Ko so klicali imena, sem zaslišal tudi svojega. Pridružil sem se jim!

V tem velikem slovenskem lesenem mestu sem bil tujec; med tujci sem bil doma, v notranjosti pa je bolelo.

Na beljaškem zapadnem kolodvoru je bilo zbirališče ljudi, ki nismo bili več ljudje, ampak samo neme D. P. številke. Prešli smo v čas, prelomnico veka, kateremu pravimo „moderna vek“, v katerem je človek postal del stroja s svojo serijsko številko; kjer je ime in priimek postranskega pomena; za „model“ je morda še označeno „Slovenec“, običajno pa — Jugoslav!

Pri vlaku je bila živahna družba slovenskih fantov, ki so preživeli več časa kot begunci v Ziljski dolini, in od katerih so se prišle poslovit brhke Ziljanke z nekoliko drugačnim narečjem, kot ga govorijo n. pr. v Podjuni. In prav sta imela starejša Ziljana, ko sta rekla: „Čemu je tem Kranjskim fantom treba odhajati v svet, ko pa je toliko slovenskih deklet tukaj? Koliko bi Slovenci z njimi pridobili!“

Na kolodvoru je donela slovenska pesem. Zbirale so se skupine, da bo tako potovanje prijetnejše. Mrak je že legel na zemljo, ko je transport počasi potegnil s kolodvora, kjer so si Ziljanke brisale solze...

Za Karavankami je vzhajala luna, kot bi hotela še poslednjič osvetliti Karavanke odhajajočim. „Oj zbogom, pa zdrava ostani“, je donela pesem in še poslednji klici: „Zbogom, koroški bratje in sestre; zbogom pa Srečno!“

Slovenija, ti si bila pokopališče, katerega so po pogrebu humanizma zapustili tvoji otroci, da pripravijo pot hlapcem tujih interesov.

V Spittalu so se ponovno poslavljali in končno je vlak pretrgal zadnjo nit slovesa.

Nato smo zapisovali imena mest od Salzburga do Brehmenhavana, kjer smo se v zbiralnem taborišču Grohn še zadnjič srečali s svojim bivšim domobranskim bataljonskim poveljnikom pok. M. Stamenkovičem. Končno je le prišel čas odhoda iz Evrope... Ameriška transportna ladja SS Marine Marlin nas je sprejela na svoj krov.

V pristanišču ni bilo nikogar razen Poljakov v črnih uniformah

v službi IRA (mednarodne begunske organizacije). Nihče ni jokal na obali, saj so na transportno ladjo nakladali samo D. P. številke...

S krova ladje smo gledali v Evropo z zelo mešanimi občutki. Nekateri so gledali srepo, brezčutno, brez bolečine. Drugi so si brisali oči; dekleta so jokale. Slovenci pa kot vedno — peli!

Počasi, skoraj nevidno se je odmikala ladja od obrežja. Stoječ na krovu se mi je zdelo, da stojim pri šolski tabli in deklamiram zadnjo kitico Prešernove pesmi „Mornar“:

„Po morju barka plava,
nezvesta bodi zdrava,
sto tebi sreč želim!
Po zemlji varno hodi,
moj up je šel po vodi,
le jadrajmo za njim!“

Jože Vrtačnik:

Kje so naši domobranci?

Še malo, pa bo že 30 let, odkar je naš slovenski narod doživel najhujšo zgodovinsko tragedijo. Čim se je pričela druga svetovna vojna, se je naš narod znašel popolnoma osamljen v tem kritičnem času. Se še dobro spominjam zadnjega govora po radiju, ki ga je imel takratni ljubljanski župan Dr. Jure Adlešič. S solzami v očeh smo ta njegov govor poslušali na policijski stražnici na Viču. Opozarjal je ves naš narod, kako naj ves čas, ko bomo zasedeni od našega sovražnika, živimo med seboj v pravi bratski ljubezni. Prav posebno je poudarjal, naj ne bo nikogar med našim narodom, ki bi se med tem časom upal svojemu bratu skriviti las. Samo po dobrih delih naj bi si drug drugemu medsebojno pomagali v tem kritičnem času.

Čim smo bili zasedeni od Nemcev in Italijanov, nam je bila ukradena vsa svoboda. A najbolj kritično je bilo za naš narod to, da so v tej kalni vodi začeli ribariti komunisti. Pod naslovom O. F. so se začeli med nami pojavljati in zato je marsikateri Slovenec zašel v njihove zanke, da se tega ni niti zavedal.

Od leta 1937 dalje sem bil v službi pri ljubljanski policiji. Pri tej naši policiji se je dobro ugnezdila O. F. Zato ni bilo čudno, če so začeli že ob rojstvu O. F. pri policiji zahrbtno streljati na višje policijske uradnike, ki so ostali zvesti svoji prisegi in idealom.

Prvi tak atentat je bil izvršen na policijskega uradnika Kazimirja Kukovica, ki se je ponesrečil; pač pa je bil ubit mesto njega policijski agent. Od tega časa naprej sem bil določen, da sem spremljal vedno in pov-

sod policijskega uradnika K. Kukovica. Pri vsem tem mi je bila dana prilika, da sem na svoje lastne oči videl, kako se naš narod skupno organizira proti komunistom. Ob neki priliki mi je povedal Kukovica, da ni več daleč, ko bomo mi protikomunisti imeli svoje lastne straže in s tem se bo nehalo zahrbtno streljanje na naše nedolžne ljudi od strani komunistov. Vprašal sem ga, kako je mogoče vse to doseči. Odgovoril mi je, da mi moramo vse to imeti, če hočemo ostati živi, in da je za nas naš vrhovni komandant Draža Mihajlović. Vprašal sem ga: „In če zgubimo njega?“ nakar mi je odgovoril, da so že v naprej določeni namestniki. Na ta način sem spoznal nekatere vodilne osebnosti.

Z zanimanjem sem bral ilegalne protikomunistične tiskovine, kjer je stalo: Naš narod živi v najbolj kritičnih časih. Ne vemo za en dan naprej, kaj se bo z nami zgodilo, in je zato dolžnost vsakega Slovenca, da stori vse, kar bo koristilo narodu. Gre zato, da bi se naš narod rešil čimpreje vsega zla in postal svoboden.

Večkrat se vprašam, kje so naši junaki in zakaj se na vse to pozablja? V naši zgodovini ne smejo biti prezrti naši domobranci, ki so se v najbolj kritičnih časih borili za pravo svobodo našega naroda.

Nad 10.000 domobrancev so komunisti že po končani vojni zahrbtno in na nečloveški način pobili in kot pse zagreblji v brezna. Vse to se je zgodilo brez vsake sodbe. Hvala lepa za tako svobodo, ki so jo komunisti pokazali v tem času nam in celemu svetu. Take strašne tragedije ne bi naš narod nikoli doživel, če ne bi bil od naših zaveznikov zahrbtno prodan. Kako smemo še zaupati na sodobno svetovno politiko, ko nam je pa že znano, da so na velikih vodilnih mestih tudi veliki koristolovci?!

Dne 14. in 15. junija t. l. bomo imeli v Clevelandu veliko spominsko proslavo vseh naših padlih junakov iz druge svetovne vojne in komunistične revolucije. Na naši „Slovenski pristavi“ se bo vsa ta slavnost vršila. Na Orlovem vrhu je naša ljuba kapelica, v kateri nas čaka „Brezijanska Marija“, Kraljica vseh Slovencev. Tam bomo imeli v nedeljo 15. junija sv. mašo in se bomo dostojno spomnili vseh naših junakov, ki so morali umreti za našo domovino in naše ideale. To sv. mašo bo daroval rev. France Gaber z sodelovanjem drugih duhovnikov. Med nami bosta Zajec Milan in Dejak France. Oba bosta prava zastopnika naših pobitih domobrancev. Bila sta tudi oba med omenjenimi 10.000 pobitimi domobranci in vržena v brezno. Sama božja volja je bila, da sta se čudežno rešila iz jame kjer so po težkem trpljenju umirali soborci. Pričakujemo prihod od povsod, tudi iz Kanade, kjer bomo ena velika in popolna družina.

Naša „Slovenska Pristava“ ni znana samo nam Slovincem, ki živimo v tej bližini. Vsi Slovenci, ki pridejo iz drugih krajev na obisk, si radi ogledajo Slov. Pristavo. Tako so jo obiskali tudi naši koroški pevci „Gallus“ v nedeljo 8. septembra 1974., kjer so imeli svoj „Koroški piknik“. Ob tej priliki so bili navzoči ostali naši pevski zbori in druge organizacije. S svojim

najlepšim petjem so se od nas poslavljali sobratje „Gallusa“, da so nam prišle solze v oči. Kakor mi je znano, je bilo ob tej priliki na Pristavi okrog 3.000 Slovencev. Lahko smo ponosni na našo „Slovensko Pristavo“, ki je tako privlačna nam vsem.

Torej 15. junija 1975 pridite v čim večjem številu na 30-letnico spomina pokola naše domobranske vojske in drugih protikomunistov na Orlov vrh naše Pristave.

INFLACIJSKA PODGANA GLODA

(Iz „Dolenjskega lista“ št. 47 — 21. novembra 1974)

*Še eno pismo razočaranega varčevalca — Vsak dan prinaša izgubo —
Kaj na stara leta*

Še en „norec“ se pridružuje besedam, ki jih je napisal v pismu bralcev, objavljenem v zadnji številki Dolenjskega lista „Varčevalec“ in jih odobrava. Take resnice Dolenjski list še ni zapisal, odkar izhaja, berem ga pa že od prve številke naprej.

Ali moramo biti res vlagatelji žrtev hude inflacije? Če je že inflacija svetovni problem in se je manjša država ne more ubraniti, naj se njeno breme razdeli na vso skupnost, ne pa da nekateri zaradi inflacije z lahkoto odplačujejo kredite, si lahko kupujejo drage predmete, mi varčevalci, ki smo verjeli v poštenost in najpravičnejšo, socialistično družbeno ureditev, pa propadamo. Vsak dan nam prinaša izgubo. Posebno starejši ljudje, ki smo težko delali in si ves čas pritrgovali, da bi imeli v starosti za kak pribojšek, z žalostjo gledamo, kako naše prigarane, vložene bankovce gloda inflacijska podgana. Zatorej predlagam, da hranilnice preimenujemo v zapravjalnice, in kreditne banke v loterijske igralnice z možnostjo gotove obogatitve.

Tisti, ki so špekulirali s krediti in so obogateli, nas imajo upravičeno za norce. Tudi mi spoznavamo in čutimo krivico na svoji koži in v svojem žepu. Lahko bi še pisal in dokazoval posamezne krivične primere, a sem tako žalosten nad takim početjem, ki enim ponuja bogastvo, drugim pa beraško palico, da mi zmanjkuje besed. Rad bi zvedel, zakaj je tako. Kdor mi to lahko pojasni, mu obljubljam, da mu zapuščam vse svoje od inflacije uničeno beraško premoženje.

Ne bi se jezil, ko bi bil kakšen delomržež, toda 50 let sem gospodaril in delal na kmetiji. Če bi vedel, da bom doživel tako razočaranje, bi si prihranil vsaj mučenje v gestapovskih ječah...

Tesno mi je pri srcu, zato prosim, da naj bo moje pismo anonimno, da se mi ne bi hinavski socialisti smejali v brk, češ, prav ti je!

Meddobje XIV št. 1-2

XIV. leto svoje splošnokulturne revije Meddobje je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu pod zopetnim uredništvom Franceta Papeža pričela z dvojno številko in z obljubo, da bo izšla štirikrat na leto.

V zvezku, ki ga je čedno opremil tudi zopet kar sam urednik, je na 160 straneh zbrano gradivo, ki bo pod prizmo bodočnosti zanimiv dokument dejavnosti te naše vrhunske kulturne ustanove v zdomstvu.

Za uvod je France Papež po navdihnjenju ob Orfejskem mitu v španščini zložil pesem *El camino*, ki jo je posvetil rednim ustvarjalnim članom Slovenske kulturne akcije ob njeni dvajsetnici. Takoj nato je tudi sam France Papež napisal spremno besedo k novemu letniku revije, kjer trdi, da Meddobje „v množici literarnih in splošnokulturnih revij, ki so v času zadnjih dvajsetih let izhajale ali še izhajajo v domovinskem, zamejskem in zdomskem krogu, izstopa kot ena najbolj angažiranih, tveganih in drznih“ (Sic!). Kot smo že zgoraj omenili, prepuščamo tudi ta dokument sodbi zgodovine, da nekoč pojasni angažiranost reprezentativne revije tiste naše ustanove, v kateri so njeni spočetniki v zdomstvu gledali neugasno luč, ki naj bi svetila za ideale najboljših naših mrtvih angažiranim preostankom skozi zmedo časa in pojmov, pa tako bila tudi žarek svetlobe, ki naj bi iz blestečega dneva svobode izžareval upanje v dušljivo temačnost domovine.

Pod to prizmo bo potemtakem treba motriti tudi ostalo vsebino pričujoče dvojne številke Meddobja na pragu tridesetletnice največje žaloigre v vsej trpki zgodovini slovenske žitnosti. Mi se moremo omejiti samo na sledeči kratek zapis.

V prozi in poeziji srečamo tri prispevke Vladimirja Kosa V pripovedni skici *Usoden zapletljaj* nam iz svojega japonskega okolja posveti v trenutek junaško bednega obstajanja davnega slovenskega emigranta-kruho-borca v koloradskih soteskah. V 25 pesmih po vrstnem redu slovenske abecede pod naslovom *Petindvajset krivulj japonske četrti* nas vodi skozi zavite krivulje svojega pesniškega izraza, da si potem v tretjem prispevku sam zapoje *apologijo* Težko umljiivi Kos za tiste, ki ga vseeno nikoli ne bodo razumeli. — Naslednji doprinos v prozi je snovno kar sprejemljiva črtica *Zaseda*, v kateri se zopet literarno poizkuša v Kanadi živeči slikar Božidar Kramolc. Če ne bi v njej bilo autobiografskih potez, bi nujno streznenje svojega tipa podjesenskih let spričo mnogo mlajšega dekleta v polnem

dehtenjü življenjske pomladi lahko postavil v kakršnokoli okolje in črtico podpisal — Božidar Kramolc. Tako pa ga je postavil v ameriško velemestno občestvo in črtico podpisal kot — Ted Kramolc. Da pa zadevica izzveni še bolj svetovljansko, na koncu zremo, da je črtico iz angleškega rokopisa — slovenil France Papež... — Poglavlje zaključujeta dva soneta Iz albuma, ki ju je v prijetno zvenečem akrostihu zložil Prosper.

Dramatiko predstavlja 1. dejanje Eliotove komedije Koktajl (The Cocktail Party), ki jo je svojčas tudi slovenil France Papež. Poleg slovenjenja iz angleščine, za katero ni zadosti samo slovar in je zato kaj daleč od Eliotove originalne sočnosti in elegance, je tudi škoda, da je ta velikan svetovne dramatike moral prvič stopiti na deske slovenske Talije skozi ozka, postranska vrata diletantske uprizoritve gledališkega odseka Slovenske kulturne akcije leta 1956 v Buenos Airesu. S te uprizoritve je tudi vrsta fotografij, ki jih je urednik dodal tekstu, pa bi jih — predvsem Eliotu na uslugo — lahko izpustil.

Esej predstavlja Milan Kopusar z zares izvirno tematiko o Kristusovem portretu v linearni obliki. — 700-letnice smrti velikana cerkvene filozofije in teologije sv. Tomaža Akvinskega se spominja jezuit Alojzij Kukovica v analizi Cerkev in Tomaž Akvinski od Leona XIII. do danes. Isti avtor nam takoj nato postreže s slovenskim prevodom iz latinskega izvirnika vprašanja o Ljubezni iz Tomaževega vrhunškega dela Summa theologica. Ob poglavju se je prav danes vredno globoko zamisliti, — pa Tomaža predvsem pravilno tolmačiti.

V poglavju kritik in presoj je priobčena dr. Rajka Ložarja recenzija Knjige spominov Vojeslava Moleta, ki jo dopolnjuje še dr. Tine Debeljak z dodatki iz svojih osebnih stikov s pokojnim znanstvenikom. Oba avtorja sta s tem obenem doprinesla lep delež za našo kulturno zgodovino. — Že omenjeni jezuit Alojzij Kukovica je v tem poglavju obdelal tudi Mali teološki slovar škofa Vekoslava Grmiča. Po tem, kar je Kukovica utegnil analizirati na skopih štirih straneh, moremo samo obžalovati, če te prve, pa obenem takoj že tudi sporne slovenske teološke knjige ne bo ob drugi priložnost podvrgel bolj natančnemu študiju. Naš čas to terja.

V Pogledih je vredno prebrati obdelavo ustanove in pojma slovenskih Županov, ki jo je prispeval Franc Jeza. — V Zapisih dr. Tine Debeljak ohranja za našo literarno zgodovino sočno anekdoto ob 50-letnici prve uprizoritve Župančičeve Veronike Deseniške, ki je doživela svoj krst na študentskih diletantskih deskah v Domžalah — ob navzočnosti Župančiča in družine. — V umetniški prilogi je 8 reprodukcij iz skicirke v Kanadi živečega slovenskega slikarja Božidarja Kramolca Slovenija 1973. Skice v različnih tehnikah si je napravil ob obisku domovine in poleg velike ljubezni, ki žari iz njih, ponovno poudarjajo slikarjevo kvaliteto

Samo K.

**ZVEZA DRUŠTEV SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV
TABOR****30. OBLETNICA**

Prav te dni poteka 30 let odkar smo zapustili domovino in odšli v svet v trdnem upanju, da se bomo skoro vrnili. Mi se nismo vrnili, ker nam je po Božji previdnosti bilo tako določeno. PRISILNO PA SO BILI VRNJENI NAŠI BRATJE — SLOVENSKI DOMOBRANCI in v prvih dneh meseca junija 1945 zločinsko pomorjeni in zmetani v masovna grobišča. Kolika je bila tedaj naša bolečina in bolečina vsega našega naroda. Nismo razumeli, da more svet biti tako zaslepljen, da ni videl pohoda komunistične internacionale. Od tedaj se ni mnogo spremenilo. Dogodki zadnjih mesecev jasno pričajo, da svet v svoji slepoti, omamljen od materializma drvi v propast. Novi narodi padajo v sužnost komunizma in temelji svobodnega sveta se nenehno majejo, ker so duhovno plitki.

Ali naj obupamo tudi mi, ki smo bili nekoč v predhodnici borbe proti komunizmu? NE IN STOKRAT NE; naši mrtvi so naš kašipot, oni nas rotijo, da vztrajamo in se borimo; oni nas opozarjajo, naj ostanemo na mrtvi straži, naj ne utonemo še mi v močvirju uživanja. Današnji čas ni čas obupavanja, pač pa je čas duhovne poglobitve in nenehnega dela v borbi za preporod kjerkoli živimo ali delamo. NAŠI PADLI JUNAKI NISO NIKDAR OBUPALI, NIKDAR VRGLI PUŠKE V KORUZO; VZTRAJALI SO DO ZADNJEGA DIHA. VZTRAJATI IN SE BORITI PROTI KOMUNIZMU S SODOBNIMI METODAMI, JE DANES NAŠE DNEVNO POVELJE!

Bratje, pokažimo se in odločno povejmo, kje stojimo! To moremo storiti z našim odločnim nastopom proti skrajni levici, z masovno udeležbo pri naši osrednji proslavi meseca junija in z odločnim bojkotom posećanja koncertov in kulturnih prireditvev, katere med nas prav v tem kritičnem času prinašajo od doma.

Znano Vam je, da bo v tem mesecu Ansambel L. Slaka prirejal koncerte v Clevelandu in drugih slovenskih naselbinah. V tem času, ko se mi spominjamo 30-letnice naše največje tragedije je NEPRIMERNO ZA NAŠE ČLANE, DA SE UDELEŽE TEH KONCERTOV. VSEM DRUŠTVOM SPOROČAMO NAJ SVOJIM ČLANOM TO SPOROČE IN NAJ NE BO NIHČE OD NAS NAVZOČ NA TEH KONCERTIH. O tem obisku nam takole med drugim piše soborec iz Indiane: „ZELO ME JE ZADEL A VEST, DA BO KONEC TEGA MESECA, PRAV ZA 30-LETNICO IZROČITVE DOMOBRANCEV, V OSRČJU SLOVENCEV V AMERIKI, V CLEVE-

LANDU, POŃOSNO PLAPOLALA KOMUNISTIČNA SLOVENSKA ZASTAVA. NE MOREM MISLITI, DA JE TO LE NAKLJUČJE, AMPAK SEM PREPRIČAN, DA JE TO NAMERNO NAPRAVLJENO NAM V POSMEH OD STRANI KOMUNISTOV... „Vzemimo te misli našega soborca k srcu in bojkotirajmo to prireditve!“

BOG — NAROD — DOMOVINA

France Grum l. r.

Za gl. odbor ZDSPB-TABOR

Odbor DSPB Tabor v Argentini je za 30. obletnico slovenske tragedije organiziral *spominsko romanje borcev v Luján* — slovensko Brezje — na argentinski državni praznik 25. maja t. l.

Udeležba je bila zelo zadovoljiva, kljub temu, da nista dva slovenska tednika objavila našega obvestila za to romanje. Odborniki Tabora so zato osebno povabili na romanje v Luján vse dosegljive borce in prijatelje. Med ostalim se je z desetimi avtomobili romanja udeležil celotni odbor DSPB Tabor, ki se mu je pridružilo še lepo število soborcev.

Pristostvovali smo sv. maši pri glavnem oltarju, ki se je brala v počastitev argentinskega praznika. Potem smo se zbrali na trgu pred baziliko, odkoder smo se odpeljali v slovensko zavetišče, kjer se nam je pridružilo še nekaj prijateljev.

V prijetnem jesenskem dnevu smo prisedli k mizam, zmolili Oče naš in pričeli s kosilom. Nato smo pozorno sledili govoru soborca Ivana Korošca, starešine društva Tabor v Argentini. V jedrnatih besedah nam je povedal namen obhajanja 30. obletnice naše tragedije.

Člani društva Tabora se radi zbiramo v zavetišču, zlasti še zato, ker smo mu dali zamisel in začetek, pa bo kot spomenik na naše pobite brate služil vsem Slovincem v zdomstvu.

Čisti izkupiček kosila je odbor Tabora poklonil zavetišču. Poleg tega je bila zbrana še posebna zbirka, katero so zbrani borci v spomin na 30. obletnico naše tragedije tudi poklonili zavetišču.

Lepo vreme je vplivalo na dobro razpoloženje zbranih do poznih popoldanskih ur, ko smo se pričeli razhajati na svoje domove: Bogu hvaležni, da smo mogli dati poudarka tako pomembnemu dogodku za nas Slovence, kot je 30. obletnica naše še ne dokončane borbe proti komunizmu.

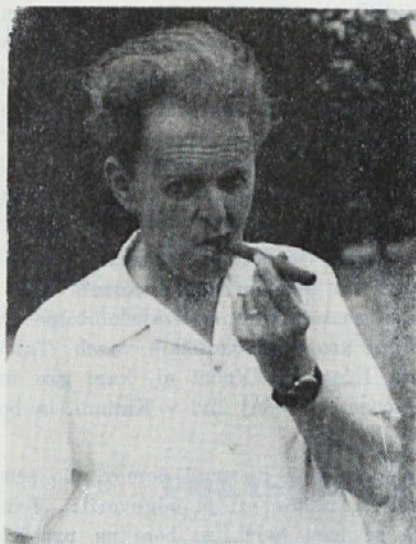
Dne 29. junija 1975 se je vršil redni letni občni zbor slovenskega zavetišča. Več bomo o njem poročali v prihodnji številki.

V soboto, 26. julija 1975, prireja zavetiščni odbor, kakor druga leta, prijateljsko večerjo v „Našem domu“ v San Justu v korist zavetišča. Za dobro razpoloženje bo igral orkester „Duc in altum“. Začetek večerje bo ob 20. uri. Prijave „karte“ za večerjo imajo odborniki zavetišča.

V nedeljo, 31. avgusta 1975, bo otvoritev in blagoslovitev zavetišča s celodnevним programom, ki ga bomo objavili pozneje.

V spomin Vilku Čeču

Ko je bila prejšnja številka „Tabora“ skoro dotiskana, se je med Slovenci v Buenos Airesu že razširila novica, da je gospoda Vilka zadela kap in da je hudo bolan. 19. maja pa je na posledicah bolezni izdihnil svojo blago dušo in odšel k Stvarniku po večno plačilo.

Tiskarskemu poklicu se je ves predal že v svoji mladosti in posvetil vse svoje ne majhne sposobnosti. Vedno pa je še našel čas, da je uspešno sodeloval v organizaciji Orla in drugih katoliških organizacij. V usodnem 1945. letu se je odločil za emigracijo in je prišel v Argentino, kjer se je sčasoma osamosvojil in kamor je za njim prišla tudi njegova družinica.

Ko so protikomunistični borci začeli izdajati svoje glasilo, je to zagledalo luč sveta v Vilkovi tiskarni, kjer še vedno tiskajo sedaj obe — glasili. Kako važno in uspešno pa je bilo njegovo delo, pa vedo samo tisti, ki stalno zahajajo v tiskarno in so spoznali, kako dober in prijateljski je bil pokojni Vilko. Iz njegove tiskarne ni nikdar izšla slaba knjiga, bodisi po vsebini, bodisi po obliki.

Pokojnik nam je vsem dal zgled, kako more slovenski podjetnik v izseljenstvu veliko narediti za slovenski narod in slovensko skupnost tu in po svetu. Bog naj mu bo plačnik za vsa njegova dobra dela.

„Tabor“ bo vedno imel pokojnika v hvalčnem spominu. Žalujejo rodini pa izreka iskreno sožalje.

France Škrjanc

Pišem te vrstice v spomin mojemu pokojnemu bratu Francetu Škrjancu ob 30-letnici njegove mučeniške smrti. Na zverinski način so ga umorili krvoločni komunisti.

Pred nekaj leti sem zvedel, kako grozno so ga mučili in s štirimi konji raztegnili na štiri strani — seveda živega.

Da sem toliko časa molčal, je bil vzrok ta, da so tam še živele moje sestre. Danes so že pokojne.

Bil je domobranski poročnik in zato je bilo mučenje še groznejše.

Rojen je bil v vasi Spodnje Blato št. 5 pri Grosupljem, dne 14. februarja 1909; sin Jožeta in Marije škrjanc. V družini nas je bilo sedem otrok in on je bil peti. Po naravi je bil vesel in izredno pošten.

Zakaj je moj brat postal protikomunist in pozneje domobranec?

Ko je Italija zasedla naše kraje, so se pojavile partizanske tolpe in pobirale vse dobre fante, da so šli z njimi krast po okoliških vaseh. Tako so neko noč odpeljali tudi mojega brata Franceta. Vedel ni, kam gre in zakaj gre. Prav tako je bil z njimi naš sosed, ki sedaj živi v Kanadi, in bo on kaj več vedel, kako je bilo.

Nisem mogel mirno spati cele noči, dokler se ni vrnil domov. Ko sem ga vprašal, kje je bil, je bil zelo zamišljen, nakar mi je odgovoril: „Jože — moja mati me ni učila krasti. Ako se bom boril, se bom za pravico ne pa za tatvino.“

Vodnik te tatinske skupine je bil Lado Potokar Mogoče ga je kateri, ki bo te vrstice bral, osebno poznal.

Partizani so še kar naprej kradli. V času, ko je bil brat pri domobrancih, so l. 1944 tudi našo hišo izropali. Pobrli so vse: devet glav živine, obleko in ves živež z vozom vred in ako bi se jaz nahajal doma, bi še mene vzeli.

Doma so nam vzeli domačijo; in to komunistični sosedje. Ti so sami napisali oporoko in jo izročili sodišču. Danes so sami to priznali in tudi sodišče ve za to, a jih ne kaznujejo zato, ker so stoođtotni komunisti.

Moj brat je bil ob razpadu Italije zajet na Turjaku in se je po naključju rešil in prebil do Ljubljane. Kot domobranski oficir je bil na različnih postojankah in je gotovo še kateri živ, ki je bil v njegovi četi. Prav vesel bom, če se mi bo kdo od teh oglasil. Zato prilagam uredništvu Tabora njegovo sliko, da jo s tem dopisom priobči.

Vrnjen je bil z zadnjim transportem iz Vetrinja in dolgo nisem imel vesti o njem. Pozneje mi je pisala sestra, da je prestal grozne muke; a

ustneno sem dobil sporočilo o grozni smrti po osebi, ki je obiskala mojo sestro.

Lansko leto so šli naši brezdomci na obisk v domovino in so tako imeli priliko obiskati muzej pri sv. Urhu, v katerem razkazujejo slike domobrancev — „zločincev in izdajalcev“, kako mučijo ljudi. Med njimi je tudi moj brat, kako muči ljudi. Jaz kot rodni brat ga najbolj poznam in vem, da je to grda komunistična laž.

Dva sinova moje sestre so ubili komunisti. Prvi je bil zajet v Turjaškem gradu in ubit v Jelendolu pri Kočevju, drugi pa je padel v borbi v Križki vasi pri Višnji gori. Trije mlajši sinovi moje sestre so odšli v Argentino kot mladoletniki v starosti 14, 16 in 18 let: Ivan, Vinko in Jože Boh.

Ob koncu kličem vsem mučenikom domobrancev: Slava in čast jim za njihovo stanovitnost, ker niso klonili in niso zatajili Boga in vere kot to delajo komunisti. Prosimo jih in se jim priporočajmo v molitvi, da bi oni pri Bogu izprosili mir na zemlji. Za svojo zvestobo so že poplačani v nebesih.

Prav lepo pozdravljam vse tiste, ki bodo brali te vrstice. Mogoče je še kje kdo, ki se me bo spomnil — Lukmanovega Jožeta iz Blata.

Jože Škrjanc

POJASNILO IN OPRAVIČILO

V našem glasilu smo objavljali daljši spis soborca Jožeta Cerarja „Vi ste se za vero borili“. Bralci Tabora so ga z zanimanjem brali; saj je v njem pisec podal veliko nepoznanih in dosedaj neobjavljenih dogodkov in grozot, a prav posebno trpljenje, ki ga je sam preстал.

Pri objavljanju pa se je dogodil neljub in neupravičen napad na bivšega poveljnika domobranske postojanke v Lahovčah, soborca Antona Ilijo. Cerar je že po napisanem članku sporočil uredništvu Tabora, da se mu je zgodila neljuba napaka, ko je napadal bivšega poveljnika in jo je želel popraviti, češ da je bil ta domobranec zelo podoben Iliju. Cerarjev popravek je uredništvo prejelo pravočasno, a ga ni istočasno objavilo, ker ga je med veliko količino drugega gradiva spregledalo. Popravek neljube napake je bil objavljen šele ob zaključku spisa, t. j. v številki 3/75 Tabora.

Da brani svojo domobransko čast in krivični napad, se je na uredništvo Tabora upravičeno obrnil poveljnik Lahovč s sledečim dopisom in pojasnilom:

Cenjeni!

Pošiljam priloženi članek s prošnjo, da bi ga gotovo objavili v Vašem cenj. listu Tabor, kot moj odgovor na J. Cerarjeve članke, ki vsebujejo tako težke in popolnoma zgrešene klevete

proti meni, da se pač moram braniti. Vsekakor je bolje, da članek objavite Vi v „Taboru“, kot pa da bi se objavil kje drugje, ker je Tabor prvi k temu poklican. Ko ga boste prebrali, boste pa videli, da vsebuje nekaj podrobnosti, ki tudi za širši krog Vaših bralcev niso brez zanimivosti.

V pričakovanju, da bom članek kmalu videl objavljen, Vas prav iskreno pozdravljam.

Vaš

Anton Ilija

Nujno pojasnilo k Cerarjevim spominom

Z zanimanjem sem bral J. Cerarjeve članke v Taboru pod naslovom „Vi ste se za vero borili“, v katerih pripoveduje o trpljenju in mukah naših tovarišev domobrancev, ki so jih „zavezniki“ razorožili in izročili „osvoboditeljem“. Ko pa sem v št. 12 prišel do odstavka, kjer govori o meni, se mi je pa zelo omajala vera v Cerarjevo pripovedovanje. Kritični odstavek se nanaša na mučniško pot ene izmed skupin vrnjenih domobrancev preko Sp. Dravograda in Maribora itd. v mučniško smrt in se glasi:

„V isti sobi je bil tudi poveljnik domobranske postojanke v Lahovčah, Tone Ilija, katerega sem osebno poznal. Ko je videl, kako me mučijo, je prebledel in v strahu rekel: ‚Vi veste, da sem jaz za vas delal.‘ Zelo sem se začudil, ko se je tako izrazil. Prisotni partizani pa so mu odgovorili: ‚Za tebe že mi vemo. Tiho bodi!‘ Pustili so ga popolnoma pri miru.“

Ta odstavek je od prve črke do zadnje, v celoti in popolnoma izmišljen, z eno besedo: iz trte izvit. Res sem bil poveljnik — in ustanovitelj domobranske postojanke v Lahovčah, kjer so se resnično dogajali skoro vsi dogodki, ki jih opisuje „Huda pravda“ mojega brata Lojzeta in pripisuje neki domobranski postajanki nekje na Dolenjskem. Z vsemi domobranci s postojanke in še z mnogimi kmeti iz vasi sem se v maju 1945 umaknil na Koroško, preстал nekaj tednov pod milim nebom na Vetrinjskem polju, se premaknil z vsem transportem beguncev v Peggez pri Lienzu, od koder sem bil spet s tolikimi drugimi prepeljan v taborišče v Spittal, kjer me je zateklo l. 1947, ko se mi je odprla pot v Venezuelo, kamor sem odšel z vso družino in kjer sem se iznebil D. P. in postal venezolanski državlján. Nikoli pa nisem prišel partizanom v roke, tudi noben drug domobranec z iste postojanke ne, to pa iz enostavnega razloga, ker je kmečkim ljudem, ki so dogodke gledali z odprtimi očmi in ušesi in brez predsodkov, pamet povedala, da je naša stvar propadla, vodstva pa ni bilo mogoče vprašati, ker ga ni bilo; domobranksko postojanko kot vojaško enoto sem pa že v Lahovčah razpustil. Po takih okoliščinah in ovinkih božje previdnosti — ne človeške

premetenosti — nam je bilo vsem najhujše prihranjeno, t. j. nismo bili vrnjeni in nismo nikoli z lastnimi očmi videli, kaj se je z vrnjenimi godilo.

Ilja Anton, bivši poveljnik
domobr. postojanke v Lahovčah

* * *

Ker uredništvo Tabora ni poznalo dogodkov, obžaluje, da se je zgodil ta neljubi, neupravičeni in krivični napad. Pričakuje pa, da se opraviči tudi pisec članka Jože Cerar svojemu soborcu in mu s tem vsaj delno vrne krivično prizadeto domobr. čast in dobro ime, ki je največji zaklad pravega protikomunista.

ONI ŠE VEDNO LAŽEJO

Rdeči režim v domovini je z vsemi sredstvi razkrajjanja protikomunistične pripravljenosti naše zdomske srenje dosegel, da bi nekateri (bivši) „ideološki emigranti“ v sumljivem tolmačenju krščanske ljubezni hoteli položiti odejo molka čez vse grozote, ki so jih zagrešili na naši zemlji krvavi valpti mednarodnega komunizma v službi Stalinove zverinske perverzности prav v času vojne, ko je imel naš pošteni narod na vse strani zavezanc roke. Še več!

Prav za trideseto obletnico njihovega najgroznejšega zločina, ko so že po vojni zverinsko ugonobili 12.000 nikdar premaganih junaških bojevnikov za Boga — Narod — Domovino, katere so jim njihovi perfidni angleški zavezniki podarili razorožene v zaprtih živinskih vagonih, so hoteli preživeli sorodniki teh mučencev kar v jati poleteti na „svetoletno“ romanje preko Vatikana v domovino, kjer bi s svojo prisotnostjo delali bedno štafažo tem zločincem, — če vsaj nekaterim tega ne bi preprečili novi devizni predpisi v Argentini...

Prav za to grozno tridesetletnico se je tudi urednik informativnega glasila naše vrhunske zdomske kulturne ustanove, ki je bila ustanovljena in pozvana, da bi nosila plamenico naše idejne načelnosti, razpisal celo v slavo nekakšnega svojskega krščanstva tistega Edvarda Kocbeka, ki mu to njegovo krščanstvo ni bilo ovira, da se ne bi že za časa španske državljanske vojne opredelil za komunistične klavce nun in menihov in tako neglede na mučenišvo vzornega slovenskega duhovnika prof. Lamberta Ehrlicha in desetih drugih posvečenih oznanjevalcev pristnega Kristusovega evangelija preko pokola slovenske domobr. vojske aktivno podpiral komunistično zločinstvenost z najvišjih mest vse dotlej, dokler ga režim sam ni odbrcnil kot nepotrebnega prisklednika...

Ko se med nami v zdomstvu dogaja vse to — in še mnogo več! —

ko mi še svojim lastnim sinovom vsaj zaradi nekakšne topoglave previdnosti ali celo špekulantstva vseh teh minulih trideset let nismo uspeli pravilno predočiti dogodkov tistih usodnih dni komunističnega navala na našo rodno grudo ter jih množično vključiti v našo aktivno delo proti komunizmu v novih okoliščinah, ko komodno vsaj molčimo, ko bi morali venglas gromko vpiti našo resnico za kažipot današnjega zmedenega sveta, režim doma še slej ko prej vztrajno in neutrudno izkorišča naš letargični spanec in tudi še po tridesetih letih neumorno laže, laže, laže... —

Tako je med ostalim zopet neki dežurni partijin dvorni pisar *Jože Vidic* v ljubljanskem *Nedeljskem dnevniku* v nadaljevanjih priobčal babje čenče pod naslovom: *Po sledovih črne roke*, da je prav za tridesetletnico režimovega zločina nad izročeni domobranci lahko izlival gnojnico kar na vse te idealne, junaške in odkrite bojevnike za Boga — Narod — Domovino.

V nedeljo, dne 6. aprila 1975 je pod zaglavjem Mnenja stališča in odmevi neka ženska Vidicu zopet natropinila nekaj „podatkov“ z imeni in datumi (seveda!) o „morilskih pohodih črnorokcev iz velikolaške belogardiistične postojanke na Bloško planoto“. In Jože Vidic ji odgovarja:

Hvala za sporočilo. Vi imate pa res natančne podatke glede števila velikolaških črnorokcev, ki so v partizanskih oblekah vdirali na Bloško planoto. Že v poročilu komisije za ugotavljanje vojnih zločinov iz leta 1944 (Seveda! Op. uređ. T.) je govora o sedmih velikolaških črnorokcih, ki sta jih vodila Vinko Levstik (živi v Rimu) in Ivan Kožar (živi v Južni Ameriki). — Prosim sorodnike navedenih žrtev, da pošljejo na naslov *Nedeljskega*, Ljubljana, Kopitarjeva 2, opis, kako so se črnorokci predstavili, kako so bili oblečeni in vse, kar vam je znano v zvezi z zločinom in življenjem žrtev.

Vidičevemu vabilu se je kajpak takoj odzval predvsem sam prizadeti *Vinko Levstik*. Na uredništvo *Nedeljskega dnevnika* (s kopijo na jugoslovansko poslaništvo v Rimu) je dne 9. aprila 1975 poslal sledeče pismo:

V civiliziranem svetu je čast vsakega posameznega državljana v toliki meri zaščiten, da ni nikomur dovoljeno blatiti njegovega imena, če nima za to tudi tehtnih in sodnijsko preverjenih dokazov. Ker tudi sam verujem v to načelo medsebojnega spoštovanja, sem resnično osupnil, ko sem prebral pripis Vašega pisca Jožeta Vidica k pismu Ive Štrukelj, v katerem gospa Štrukelj poroča o morilskih pohodih velikolaških „črnorokcev“ na Bloško planoto.

Kot se zdi, je pisec J. Vidic željan podobnih poročil, zato se prav rad odzovem njegovi prošnji za podrobnejši opis ome-

njenih črnorokcev in njihovih žrtev. Predvsem pa vabim uredništvo ND, da blagovoli preveriti resničnost Vidičeve trditve, ko v navedenem pripisu brez vsakršnega razloga, še manj pa dokaza, piše: „ — Že v poročilu komisije za ugotavljanje vojnih zločinov iz leta 1944 je govora o sedmih velikolaških črnorokcih, ki sta jih vodila Vinko Levstik (živi v Rimu)... — “. Kar verjeti ne morem, da bi imela slovenska informativna služba tako zanič obveščevalce, ki ne bi bili obveščeni ali zmožni preveriti, kje se je dotični Vinko Levstik nahajal in s čim se je bavil za časa omenjenih morilskih pohodov

Piscu Vidiču v vednost naj torej omenim, da sem se od 1. novembra 1944 do 30. marca 1945 nahajal v Ljubljani, in sicer na oficirski šoli, kjer sem bil z ostalimi gojenci vred deležen le triurnega prostega izhoda na teden, to je ob nedeljah od 15. do 18. ure, — vsekakor bore malo časa, da bi med tem časom lahko vodil „sedmerico“ po Blokah.

Sicer pa nisem nikoli pripadal kakršnikoli skupini črnorokcev, kaj šele, da bi bil njihov voditelj! Tudi ničesar ne vem o žrtvah, ki jih v svojem pismu omenja gospa Štrukelj, in lahko mirne vesti trdim, da nisem nikoli zakrivil smrti prav nobene civilne žrtve, pa tudi ne smrti nobenega ujetnika.

Vsakršno drugačno pisanje ne odgovarja resničnim dejstvom in je zato krivično ter zlonamerno.

Edini očitek, ki ga sprejemem, je očitek, ki ga zmagovalec lahko naprti premaganeu, — to je očitek, da sem bil domobranski vojak in sem se v domobranskih vrstah tudi hrabro boril.

Toliko Vam v vednost.

S spoštovanjem

Vinko Levstik, l. r.

P. S. — Spričo zgoraj navedenih dejstev pričakujem, da Vaše uredništvo v skladu z zakonom o tisku poskrbi za priobčitev mojega odgovora v prihodnji številki ND pod isto rubriko (Mnenja, stališča in odmevi.)

Kakor je bilo pričakovati, Nedeljski dnevnik kajpak Levstikovega pisma ni prinesel; zato pa bo zanesljivo on sam ali pa kakšno drugo partijsko trobilo ob priložnosti prineslo — „neizpodbitne dokaze“ z „neoporečnimi pričami“ in drugimi rekviziti — o Levstikovem črnorokstvu... —

Kar je pa ob tej anekdoti še posebej treba omeniti, je to, da tudi uradno glasilo našega zdomstva Levstikovega odgovora komunističnemu pismarju ni objavilo, čeprav je dobilo njegovo kopijo s prošnjo za objavo prej kot mi...

Naš zaključek: Božji mlini meljejo sicer počasi, toda drobno, drobno...

Odgovor slovenskemu politiku

S pismom z dne 27. 1. 75. ste mi vljudno vrnili moj članek „Program N. O. za Slov.“ z opombo, da bom „morda z ozirom na božično izjavo kaj izpremenil svoj članek“ in z željo, da napišem pripombe k tej izjavi.

Svojega prejšnjega članka seveda ne bom popravljaj, ker smatram, da s svojega stališča nisem zmotno ocenil govor g. predsednika N. O., pač pa bom skušal izpolniti drugo Vašo željo.

V uvodu „Izjava in poziv N. O. za Slov.“ ponavlja stare trditve, da je bil namreč N. O. pred 30. leti — in še pozneje — za federativno državo Jugoslavijo, katere sestavni del naj bi bila tudi narodna država Slovenija. Seveda se tu ponavlja vedno ista napaka oz. nelogičnost. Kakor na enem in istemu prostoru ne moreta istočasno obstojati dva predmeta, tako tudi v državi „Jugoslavija“ ne more obstojati še kaka druga „država“. Če je prva suverena, potem druge v njej NISO suverene, ampak samo pokrajine, pa čeprav imajo naslov „republike“. Te zvezne republike NISO DRŽAVE v polnem pomenu besede, ker imajo nad seboj drugo, višjo oblast. „Narodna država Slovenija“ torej NE MORE obstojati v nobeni federativni Jugoslaviji kot prava „država.“

V zvezi s to realnostjo je seveda prva točka v „Izjavi“ izredno nejasna, kajti načela suverenosti posameznih narodov so — in bodo — v vsaki Jugoslaviji vedno izredno OKRNJENA, ker drugače ta država, s svojo osrednjo oblastjo, sploh ne more in ne bi mogla obstojati. Slov. narod si torej NE MORE ohraniti v „Jugoslaviji“, pa čeprav bi bila prosta vsake diktature, „neokrnjene vse pravice svobodnega odločanja o svoji usodi na političnem, gospodarskem in kulturnem področju“.

Tudi nadaljevanje tega odstavka, kjer „Izjava“ govori o „skupnosti narodnih držav“, če bi do te prišlo po svobodni odločitvi, torej o konfederaciji, čeprav ne rabi tega imena, je po mojem napačno formulirano, ker govori o neki „osrednji oblasti“. V konfederaciji NI NOBENE osrednje oblasti, ker so vse vrhovne funkcije samo častne in vsi uradi samo posvetovalnega oz. koordinacijskega značaja. Če bi imel v „skupnosti narodnih držav“ osrednji forum tudi OBLAST, potem se ta skupnost izpremeni v čisto navadno federacijo. V konfederaciji ni potrebno, da so osrednji organi tudi mednarodno priznani, ker so že pred tem mednarodno priznani vsi narodi oz. države, ki sestavljajo to skupnost.

Zanimiv je tretji člen te „Izjave“, kjer so se slov. politiki odločili, da zahtevajo tudi mednarodno priznanje za bodočo slov. državo. Toda kdaj bi bil za nje primeren čas za to zahtevo? Šele potem, ko bi se izpolnili razni naštetí pogoji, bi prišel čas, ko bi „Slovenci zastavili vse svoje sile“ in

zahtevali zase mednarodno priznanje. Ne vem, če so gospodje pri N. O. kaj razmišljali o dejstvu, da lahko komunizem traja še 50, sto ali dvesto let, ker se ne more točno predvidevati, kdaj bo odločilen spopad med demokracijami in komunizmom, po katerem bo prišlo do usodnih izprememb tudi v Sloveniji. Vso to dolgo dobo N. O. ne misli poslati velesilam nobene spomenice — ker pač niso izpolnjeni pogoji — o naši upravičeni zahtevi po lastni državi, res suvereni in mednarodno priznani. Če demokratične velesile ne bodo nikdar slišale o naših željah, nas tudi v „usodnem trenutku“ NE BODO POZNALE. Mislim, da prav v tem nekako „greši“ N. O., ker odlaga zahtevo po naši suvereni državi v čase, ko bi propadel komunizem ali pa ko bi prišlo do delitve sedanje Jugoslavije, kar pa zopet predpostavlja uničenje komunizma. Prav v tem pa je razlika med N. O. in med Slov. Državnim Gibanjem in sličnimi slov. organizacijami po svetu. Te organizacije namreč že DANES opozarjajo svet, da slov. narod obstaja in da ima vso pravico, da zaživi novo življenje v svoji lastni in suvereni državi. Če se ta takoj nato poveže z ostalimi južnoslovanskimi državami, ki bi bile tudi že mednarodno priznane, v „skupnost narodnih držav“, torej v konfederacijo — toda v pravo, brez „osrednje“ oblasti —, se smisel suverenosti ne izpremeni.

To so moje prve kratke pripombe k „Izjavi“, vendar pa je še velik tvarine za podrobno obravnavo.

Vas lepo pozdravlja

Buda Stane

Aprila 1975.

I.

Žalosten je dan

Žalosten je dan,
kot spev brez melodije
in komaj, komaj vem,
da mi srce še bije.

A kadar zrem ljudi,
ki v svet gredo
in puščajo
za sabo stare pesmi,
srečne dni,
se mi zazdi,
da se nad soncem noč temni.

PO TRIDESETIH LETIH

Arhiv angleškega zunanjega ministrstva priča

Da mu pripomoremo do čim večjega razširjenja, dobesedno ponatiskujemo gradivo, ki ga je pod gornjim naslovom prinesel *Sij Slovenske Svobode*, leto VII. št. 9, Buenos Aires, 1. junija 1975. — *Op. ured.*

O VETRINJSKI TRAGEDIJI — Med prvimi: SLOVENSKI DOKUMENT 371(48920) RUS 188/1728/-92

Navadno je prevladovala sodba, da se človeštvo zateka k vojskovanju kot poslednjem sredstvu razvozlati med narodi in ljudstvi spore in napetosti... Ko je vojne konec, je bilo pričakovati, da je bil določeni cilj dosežen, saj se je vojna končala z mirovno pogodbo... Prva svetovna vojna se je že končala z vzkliki: nikdar več vojne, a ji je sledila druga — zahtevala je hekatombe žrtev, kakor nobena v zgodovini človeštva, ničesar ni poravnala, pač pa zadala rane — svet stoji danes pred novimi prepadi... Povsod se vse vprašuje, kako je bilo in zakaj toliko gorja — a se vprašanja vrivajo z vso skrbnostjo že trideset let kot največja „skrivnost“ ali obtožba: saj baje skoraj ni bilo dneva, da se po drugi svetovni vojski ne bi nekje še vojskovalo, bodisi na mednarodni ravnini — ali pa v notranjih vojskovanjih — gverilah, ki imajo ves svoj vir in središče čisto nekje drugod, kot pa tam, kjer se razvija bratomorno obračunavanje... Je kakor da bi bil ves svet ujet v neizmerno katarzo, za katero ni odveze — vest je preveč obremenjena — — — vse niti so v rokah komunističnih rabljev od Pekinga do Moskve in do Beograda.

Enako se dogaja našemu slovenskemu svetu... trkali smo na vest vsega sveta za odgovore — sedaj so se nam odprli prvi vreli „čiste vode“ — po tridesetih letih je angleško zunanje ministrstvo v začetku maja osvobodilo arhiv o dogodkih na Koroškem v maju in juniju 1945 — naši užaljeni pravici naj bi bilo zadoščeno. (Na žalost so odkrili le drobec — op. ur. S.)

Tokrat more naš list objaviti prve dokumente iz tega arhiva — a kaže, da bo bore malo — nekateri se vlečejo v leto 1946 in še naprej — na jasno poravnavo računov bodo slovenski rodovi čakali še leta in leta — rana bo ostala odprta — a naj govori prvi dokument... kolikor je skop, a strahoten!

DRAMATIČNO PISMO MINISTRA KREKA JE OSTALO BREZ ODGOVORA

Prvi dokument pod zgoraj navedeno številko obsega pismo ministra dr. Kreka iz Rima. Dne 1. junija 1945 je dr. Krek poslal po posebnem naglem kanalu pismo znancu angleškemu ministru Dicku Lawu. Svojega nekdanjega prijatelja Lawa prosi Krek za nujno pomoč slovenskim domobrancem na Koroškem. Prosi, naj angleška vlada takoj ustavi izročanje domobrancev na Koroškem v roke Titovim partizanom. Krek poroča ministru, da je v dneh od 27. do 31. maja bilo izročenih Titovim morivcem 11.000 slovenskih domobrancev. Med besedilom so stavki, kjer Krek opozarja Lawa, da so domobranci bili patrioti in vedno na strani zahodnih zaveznikov. Nikdar se niso borili proti nobeni zavezniški edinici. Pismu je Krek dodal dvoje izjav dveh uglednih slovenskih intelektualcev o strahotnem izročanju in pričevanje partizanskega oficirja, ki je ob doživetjih pri tem izročanju sklenil dezertirati in mu je uspelo pobegniti v Italijo, kjer se je takoj oglasil pri Kreku. Ob begu čez mejo se je prijavil Angležem, nakar se je podal v Rim. Pri Kreku je pustil dolgo zapriseženo poročilo o grozodejstvih Titovih partizanov ob izročanju protikomunističnih borec na Koroškem (poročilo objavljamo podrobneje).

ANGLEŠKI MINISTER NI STORIL NIČESAR

Do konca avgusta se je minister Law obnašal tako, kakor da pisma sploh ni prejel. Šele 25. avgusta je major Guy Lloyd odkril pismo in ga poslal svojemu poslanskemu tovarišu v spodnji zbornici Noelu-Bakerju (Noel Baker je bil med prvimi tajniki Atleeja, ko je ta julija 1945 zmagal pri volitvah). Noel-Baker je bil še vedno v zunanjem ministrstvu in major Lloyd mu začinja: „Krekovo pismo in dokumenti so prišli v moje roke, ker očitno minister Law ni ničesar ukrenil. Javite mi takoj, kaj mislite o vsebini poslanega in kaj bi bilo treba storiti. Govorice in komentarji o teh zverinskih umorih so tako razširjeni, da moramo vse nujno previdno proučiti. Zdaj je že toliko oseb v to vpleteno, da nikakor ne moremo več mimo tega brez protesta. V posebni meri gre za našo čast in za mnenje o naših prevzetih obvezah.“

Gradivo je kmalu dobil v roke J. M. Addis, ki je bil tedaj načelnik oddelka za Jug, torej tudi za zadeve v Jugoslaviji. (Od leta 1972 je sedaj ambasador v Pekingu.)

„STRAHOTNA-POMOTA“

Lastnoročno je Addis h Krekovemu gradivu pripisal dne 30. avgusta: „Izročitev Slovencev in ostalih Titu je bila strahotna pomota 8. armade. Sicer so vse potem prijavili generalnemu štabu v Caserti. Toda konec maja

so v manj kot enem tednu te nesrečnike izročili onstran meje, da jih je tam vse poklala Titova vojska. Todorovićevo pričevanje ima vse lastnosti in ceno resničnosti. Kajti bistvo njegovega pričevanja potrjujejo dodatna poročila iz drugih virov. Gotovo je, da je prišlo do strahotnega klanja, kjer niso delali razlik“ Addis dodaja, da je treba prevod Todorovićevega dokumenta v prevodu poslati v Belgrad in v Caserto, Washington in vojnemu ministrstvu. Toda medtem je Todorović pričevanje objavil v „Srbobranu“ v Chicagu in ves svet je mogel izvedeti, kaj se je maja dogajalo na Koroškem. Dne 5. sept. so Krekovo gradivo v kopijah poslali angleški ambasadi v Belgradu.

Addis je bil na najvažnejšem položaju v zunanjem ministrstvu v času izročanj na Koroškem. Konec septembra je odšel, a je svojemu nasledniku pustil celo vrsto nasvetov in navodil. Tako pravi:

„Upal sem, da bom mogel zbrati vse gradivo o izročanju hrvatskih ustašev in slovenskih domobrancev iz Koroške v Slovenijo v mesecu maju. Na žalost nekateri važni dokumenti še niso prispeli iz vojnega ministrstva. Kar podajam, sloni na dosedanjih podatkih. Tako sta vojno ministrstvo in ameriški State Dept izdala skupno povelje, da se kvislinškim edinicam iz Jugoslavije ne sme dovoliti sodelovanje v zavezniških edinicah. Toda to je veljalo tedaj za Julijsko Benečijo v Italiji, ne pa za Avstrijo. Vendar niti za področje v Italiji kakor tudi za avstrijsko ni povedano, da bi se ti jetniki morali izročati titovskim edinicam. Nato je bilo naglo poslano novo vprašanje, kaj naj se zgodi s četniki, ki so prišli v angleške roke v Južni Avstriji. Generalni štab je odgovoril, naj četnike samo razorožimo, hrvatske ustaše pa je treba „suniti“ nazaj v Jugoslavijo. Ko je angleški štab svoj sklep poslal ameriškemu poveljstvu, so odgovorili, da ne soglašajo z izročanjem — nikdo ne sme biti izročen, vse jugoslovanske kvislinške formacije je treba samo zadržati kot ujetnike, ne pa vračati. Toda med razvijanjem diskusije o vsem tem je angleška V. armada 24. maja izročila titovskim partizanom 900 Hrvatov. Dejstvo je, da naše pristojne oblasti niso nikdar v London prejele od armadnih zborov poročilo, da je prišlo do izročanja. Tudi ne vem, da bi bilo naše vojno ministrstvo izdalo povelje, da ne sme biti nikdo izročen, ali da se izročanja ustavijo. Major James iz P. V. 2 zbira sedaj novo kartoteko in išče dokumente. Tako je poteklo mnogo časa, da smo mi izvedeli, kako so bili bedni Hrvati in Slovenci na Koroškem izročani in da so jih jugoslovanske čete zverinsko poklale, komaj so bili onstran meje.“ Addis dodaja, da morata dva spisa v zvezi s Krekovim pismom ostati nerešena in to ravno v zvezi z njegovo intervencijo. Na pismo majorja Lloydja ni bilo mogoče odgovoriti, ker je manjkala dokumentacija za pregled položaja.“

Novi šef J. G. Tabourdin je pisal takoj Noel-Bakerju: „Ne moremo naprej s preiskavo, ker je vse obstalo pri Addisovem gradivu. Ne verujem, da bomo mogli kaj zbrati, ker so vsi udeleženi častniki bili že demobilizirani.

Vendar moramo vztrajati, da se preiskava nadaljuje. Poslal sem načrt vojnemu ministrstvu.“ Pozneje je Tabourdin osebno pisal: A. C. W. Drewu v vojnem ministrstvu in terjal podatke o preiskavi, če je do nje prišlo. „Če nimate podatkov preiskave, potem mi odgovorite, kaj naj Noel-Baker izjavi v zvezi s to žalostno epizodo...“ (Zdaj že samo epizodo — op. ur. S.)

Tako se je končala zgodba o Krekovi intervenciji v Londonu. Verjetno se je zadeva nadaljevala v letu 1946, a bo „treba čakati do srede 1976“, ko poteče „tridesetletni rok“, pravijo trenutni londonski komentarij.

* * *

Op. urcdn. Sija: Sledi pričevanje Branislava Todorovića, ki je v angleškem prevodu vključeno v gradivo ob Krekovem pismu.

TODOROVIĆEVO PRIČEVANJE

Dokument: FO 371 (48920) R 13674/728/92

IZJAVA, podana dne 25. junija 1945 v Rimu. Podpisani Branislav Todorović, rojen v Belgradu, 23 let star, grško-pravoslavne vere, pred vojno študent tehnike. Scelaj (pobegli) poročnik partizanske ali narodnoosvobodilne vojske. Ni bil obsojen, samski, brez imetja. Zaprisežen.

Po prihodu v Italijo iz Jugoslavije, odkoder je pobegel iz vojne edinice OF, je podal naslednjo izjavo:

Služil sem v III. armadi, 16. udarni diviziji, 1. vojvodinski brigadi, in bil poveljnik čete v I. bataljonu. Zadnje moje službeno mesto je bilo v Podrožčici na Koroškem, kjer sem bil zvezni oficir za zveze med NOV in zavezniškimi edinicami.

Pred prihodom v Podrožčico sem služil v Jesenicah, kjer sem 24. maja prejel ukaz za premik. Povelje mi je poslal komandant brigade, čigar ime mi ni znano. Ukaz sem prejel ustmeno okrog 6. ure zvečer. Rekli so mi, da moram v Podrožčico, kjer mi bodo Angleži izročili neke vojne ujetnike. Moj bataljon je odšel v Kranjsko goro, da zavzame obrambne postojanke. Vse se je moralo izvesti v največji tajnosti. Zavezniki niso smeli ničesar izvedeti, rečeno nam je bilo, da moramo biti pripravljeni za napad.

V štab na Jesenicah je prispelo več oficirjev, tudi kapitan Savić, ki je hotel na vsak način izvedeti, koga bomo napadli. Komandant brigade mu je odgovoril: „Saj to vedo že vsi — napadli bomo naše slavne zaveznike, ker nam nočejo dati Istre, Koroške in Trsta. Poudarjali so, da si bomo to priborili — tudi s silo.“

Izvedel sem tudi, da je v Podrožčici že skupina partizanskih oficirjev, ki je od Angležev prevzela 800 vojnih ujetnikov, jugoslovanskih državljanov, ki so pobegnili pred partizani; bili so domobranci, ustaši in pripadniki slovenske „bele garde“ (kakor jim pravijo partizani). Med njimi so bili tudi civilni ujetniki, svojci jetnikov.

Istega dne je naša skupina odšla v Podrožčico (24. maja) in sicer

v posebnem vlaku — dva vagona in lokomotiva. Tam je bil že kapitan Dominko iz Makarske in neka partizanka z imenom Anica Popović, ki smo jo klicali „Luka“ in je bila iz Vukovara.

Med 10. in 11. uro me je Dominko predstavil oficirju Lokhedu, zveznemu oficirju 16. regimenta. Ta nama je rekel, da moramo za naslednji dan pripraviti vlak s 30 vagoni z dvema vagonoma za oficirje. Vlak bo šel nalagat 1500 jetnikov v Maria Elend. Lokhed mi je priznal, da so v prejšnjem vlaku prisilno poslali v Jugoslavijo nekega ustaškega ministra in Dominko mi je pokazal zlato uro, ki jo je ministru ukradel. Tovarišica Luka nam je pokazala dve vreči polni ur, nakita, zlatnine, kar je vse pobrala jetnikom. Rekla mi je, da si bom tudi sam lahko nabral marsikaj.

Drugo jutro je prišel vlak iz Hrušice z malo zamudo, ker se je vkrcala četa bataljona, a je morala ostati skrita v vagonih. Ko smo prišli v M. E., smo začeli ujetnike nalagati v vagone, toda ko smo jih zaklenili in so naši vojaki vlak obkolili, se je začel paničen, strašen krik in vik — kakor da bi jih zapustila pamet, so zaprti začeli tuliti: „živi Angleži! Nikar nas ne izročite, nas bodo vse poklali...!“ Vlak je stal v Podrožici 15 minut, a so jetniki mislili, da bo zavil v Italijo. Predno smo krenili, se je razleglo, da je 15 četnikov izvršilo samomor — izložili smo jih in pri postaji pokopali. Pri našem štabu sta bila tudi dva Slovenca — oficirja, a se njunih imen ne spominjam.

Ko smo prišli v Hrušico, je vlak obkolil cel bataljon in komandant je prišel k meni, rekoč: „Sedaj boš videl, kaj bo“ — in dodal „neizrekljivo“ besedo. Razširilo pa se je, da bodo začele padati glave, ker bodo vsi poklani. Vsi naši oficirji so odšli v vagona, kjer so bili oficirji — ujetniki. Naglo so si jih odbrali 54 in jim ukazali, naj jim slede. Naši oficirji so se med seboj dogovorili, kdo bo klal. Najprej so jih odvedli v štab, kjer so jim vse pokradli. Takoj nato so jih začeli pretepati, da so vsi popadali na tla. Ko je nastopil mrak, so jih odvedli v bližnji gozdič, kjer so se naši začeli najprej prepirati, kdo bo koga zaklal. Kako so morili, ne vem, ker sem se oddaljil, slišal sem pa, da so klali drug za drugim.

Odšel sem proti kuhinji in slišal iz daljave stokanje in nekaj strelav. Dali so mi večerjo, a nisem mogel nič užiti. Tudi kuharji so bili tihi, slabe volje. Oficirji — morivci so se vrnili prepevaje partizanske himne. Med njimi je bil neki Mile, Srb, poveljnik mitraljeske čete, miljenec brigadnega komandanta. Ves je bil omotičen, ker jih je največ zaklal. Ko sem slutil, da je vsega konec, sem šel tja, vojaki so ravno pokopavali zadnja trupla. Rekli so mi, da so bili vsi prebodeni z nožem, bajonetom — saj je bilo slišati le malo strelav.

Vojake — jetnike v vlaku so naši vojaki neusmiljeno ropali. Pod Hrušico se je v vlak privlekla Mladinska četa Vojvodinske divizije, vse sami fantje — stari 10 do 16 let. Komaj je vlak krenil, so začeli klati in trupla suvati v Savo pod bregom ali pa kar na nasipe ob progji. Klanje je šlo naprej, ko smo že bili v taborišču. Ko sem stražarja vprašal, kaj se dogaja,

mi je besno in jezen odgovoril: „Koljejo jih,“ in bil divji, ker ni bil zraven, da bi ropal.

Zvečer istega dne sem se vrnil s posebnim vlakom v Podrožčico in sklenil, da ne bom več spremljal nobenega vlaka. Za bližnje dni jih je bilo napovedanih kar 16. Zaupal sem Lokhedu, kaj se dogaja, a mi je svetoval, da morava oba biti previdna. Dosegel pa je, da za nekaj dni nisem mogel iz Podrožčice. Toda kmalu sem opazil, da me opazujejo in naslednjo noč sem s ponarejenimi dokumenti pobegnil proti Italiji. Ko so vlaki vozili skozi Podrožčico, so iz vsakega prinesli nekaj trupel samomorivcev. Enako je bilo z oficirji v prvih dveh vagonih. Razlika je bila samo v številu. Včasih jih je bilo pobitih več, včasih jih je ušlo več v samomor.

Dne 3. junija sem priredil večerjo za angleške oficirje. Prišli so tudi naši oficirji z Jesenic. Angleško skupino je vodil major Brown, moj znanec poročnik Lokhed in neki kapitan Galbraith. Med večerjo je prišel iz Jesenic še politkomisar brigade, neki Črnogorec in bilo mi je jasno, kaj moram storiti. Sprožil sem še ožji stik z Angleži in še isto noč izginil v temo. Pozneje sem še lahko izvedel, da so naslednje jutro z Jesenic telefonirali, da se moram takoj javiti na poveljstvu...

LORD BETHELL: „ZAKAJ SO ANGLEŽI IZROČALI...?“

Ves svet je čakal, kaj se bo zgodilo, ko se bodo v prvi polovici maja začeli odpirati arhivi o dogodkih na koncu vojne, še posebej o strahotah izročanj na Koroškem. Vsaj prve dni je bil vtis nad skopimi podatki prepojen z jasnim spoznanjem, da angleški kot glavni viri ne bodo nudili mnogo — bolje bi bilo reči, da je resnica še globoko v tolmunih teme. Zato so se časnikarji obrnili na lorda Bethella, ki je lani napisal o koroški tragediji obsežno knjigo „The last secret — poslednja skrivnost“. Sprejel jih je v svojem kabinetu v lordski zbornici in se ni umikal v nejasnosti. Vendar se je „umaknil“ za tisto, kakor si jo je zgradil tedaj, ko je začel knjigo pisati: „Šele iz Solženicinovega Gulaga sem izvedel, kaj se je dogajalo maja 1945 na Koroškem in o strahotah izročanja...“ Njegove ugotovitve v knjigi tudi ne slone na uradnih dokumentih, pač pa na izjavah preživelih angleških oficirjev, ki so morali opravljati strašno nalogo, kateri niso bili kos... Lord namreč pravi (časnikarjem):

„Naši generali in oficirji na Koroškem so morali vse improvizirati, kar je bilo v zvezi z izročanjem; to so bile politične odločitve, ne pa vojaške...“ Toda iz Bethellovih izjav se spozna, da so člani vlade v Londonu vedeli, kaj se bo dogajalo, kajti ni se mogoče otresti vtisa, da je bil princip izročanja sprejet že na konferenci v Jalti (februarja 1945), a so politiki vedeli, da se bo na terenu razvila „zmešnjava“ vojaškega značaja in bodo npr. angleški oficirji izročali...“ Tako je izročanje z angleške strani sprožil poveljnik irske brigade general Scott, dopustil prvi transport, potem pa se umaknil in prepustil položaj, da je drsel po sproženih kolesnicah,“ priznava

Bethell. Politiki so oficirje zlorabili, — kot se je dogajalo med revolucijo z domobranci.

„Tito je tedaj vplival na naše generale tudi s tem, da je ustvarjal vtis, kako je v hudem sporu s Stalinom,“ je dodal Bethell, in nadaljeval: „Titovska prisotnost na Koroškem je postajala neznosna! Bili so v bitkah na več odsekih, se z vso močjo vrivali v britanski sektor in glasno razglašali zahteve po južni Koroški. Tudi del Italije so si lastili. Ugotovil sem, da je tedaj general Alexander iz Caserte (glavnega stana) terjal v Londonu dovoljenje, da bi z orožjem spodili titovce s Koroške in Julijske Benečije. Toda v Londonu so bili proti oborožnim ukrepom, javno mnenje je bilo za komaj doseženi mir, zmagali smo in smo bili veseli mira...“ je brez strahu pred vidnim cinizmom nadaljeval Bethell. „Nismo se mogli odločiti ali proti Stalinu ali proti Titu, dasi je ta edini povzročal hude težave... Osebnost sem prepričan, da je bil tedaj Tito večji krivec vseh nesreč kot pa Stalin. Vedeli smo, da je bila jugopartija bolj na levo kot sovjetska. To so naši generali vedeli in mi v Londonu, saj je vse to kipelo iz izjav Djilasa, Kardelja in samega Tita. Nazadnje smo upali, da bo Stalin miril Tita, kajti ruske vojske v Avstriji so z našim poveljstvom sodelovale zelo korektno (kaj pa izročanje kozakov! — ur. S.). Dalje so partizani odvratno vplivali na naše častnike kot razbojniki — bili so raztrgani in umazani, dečim so bili častniki jugosl. antikomunističnih edinic vedno dostojno opremljeni. Scott je bil po srcu na njihovi strani, a je imel „drugačne ukaze od zgoraj“ (a Bethell še vedno ni omenil nikogar iz angleške vlade ali iz vrhovnega poveljstva... op. ur. S.).

„Že prve dni je bilo jasno, da amerikansko poveljstvo ni bilo enako usmerjeno kot angleško,“ pravi Bethell. „Pač pa sem v razvoju dogodkov od februarja 1945 do maja ugotovil, da se je delala velika razlika med četniki in ustaši v škodo zadnjih... in sicer pri obeh poveljstvih. Za knjigo sem zbiral podatke med preživelimi oficirji in sem poiskal dosegljive, angleške in ameriške. Moram poudariti, da je vsem, ki so bili zapleteni v to strašno tragedijo, zelo žal, da so pri tem sodelovali. Gotovo niti Anglija niti Amerika ne moreta imeti nobenega razloga, da bi bili na to ponosni. Teda podčrtati moram, da so klanja izvajali Titovi in Stalinovi ljudje. Edino, kar bi ZDA in Anglija mogli reči, bi bilo: v tistem času smo morali biti pozorni na naše ljudi. Vse drugo ni spadalo v naše delovno načrtovanje. (Popolna odsotnost odgovornosti... op. ur. S.) Sicer pa Vam je znano, kaj je Churchill rekel tistim, ki so mu rekli, da bo Jugoslavija najbrž prešla pod komunistični režim. Vprašal jih je: „Ali boste vi živeli v Jugoslaviji ali v Veliki Britaniji?“

USODNE POSLEDICE: DESETLETJA ŽE NARAŠČA PLAČILO ZA ANGLESKO IN AMERISKO ZLOČINSKO KRATKOVIDNOST

Objavljamo tokrat le del gradiva, moramo pa priznati, da so nas presenetili prvi podatki, ker so več kot preskopi. Dasi je res čudno, da je

bil ohranjen Krekov dokument, a se je treba vprašati, kje je ostalo obilno gradivo, ki je najbrž namenoma pridržano za prihodnjih pet ali deset let. Nekaj pa drži: *zgodovina se ne da goljufati*, še posebej v tistem delu, kjer je vidna prisotnost njenega deleža pri gradnji usode narodov in vsega človeštva. Če vzamemo samo dogodke iz najbližje zgodovine, vidimo, kam je privedel razvoj politiko Združenih držav v Aziji... Kaj vse so oznanjali Truman, Eisenhower, Džilas, Kennedy in končno celo Nixon, kako bo zadržana ali zagrajena komunistična imperialistična dinamika po vsem svetu... In danes: dalo bi se reči, da je Azija za demokracijo izgubljena in so njene ure v Evropi tudi že štete...?

Niti eno hudodelstvo v imanenci svetovne morale ne ostane nekaznovano — danes grcbovi s Koroškega ne terjajo maščevanja, pač pa so vedno večje svarilo... njihove gomile se zlivajo v eno z milijoni grobov komunističnih žrtev v Indokini in drugod po svetu... Smo že tam: mimo nas hodijo baklonosci in pišejo na vrata svoja znamenja za smrt ali vstajenje — trdno upajmo: vstajenje, za propad rdeče tiranije.

— — —
Ko sem bil že 13. junija 1945 zjutraj v Rimu, sem mogel že isti dan h Kreku na Paganini 5. Dasi je bil bolan, sem mogel takoj ob posteljo — želel je, kar sem vedel o Koroški, odkoder sem prihajal. Bilo je ravno 14 dni, odkar je pisal ministru Lawu v London. Preseneča me, da mi ni nič omenil. Razlagal mi je, kako je bilo s Kuharjevim govorom s pozivoma domobrancem, naj se pridružijo partizanom. Kuhar je podlegel — po Krevkovo — naravnost telepatski sugestiji ali hipnozi v pogovoru z angleškim polkovnikom v vojnem ministrstvu, ki mu je dal ukaz. Kolikor sem Kuharja poznal še iz Pariza, ni bil odporen proti takemu „nasilju“.

Pač pa se je čez dobrih teden dni v Rimu začelo prevajanje gradiva o domobrancih — bile so izjave žrtev partizanskih grozot v Sloveniji — delalo nas je več in celotno gradivo je odhajalo sproti v Caserto. Gotovo mora biti spravljeno v vojnem ministrstvu v Londonu — in tudi to bo čakalo na svojo „tridesetletnico“...? (*Ruda Jurčec*)

I.

In vse je včeraj . . .

Iz noči
vame zro
rdeče, zelene, rumene
luči.

Odpirajo, zapirajo se ceste,
a nobene
ne najdem, ki v srečo drži...
In vse je — včeraj.

„Bog se ne pusti pregnati“

Pod gornjim naslovom je septembra lanskega leta izšla knjiga, ki jo je spisal češki šahovski mojster Ludek Pachman, znan iz številnih mednarodnih šahovskih turnirjev kot eden najboljših šahistov na svetu.

Pachman, ki se je rodil l. 1924, je vstopil v komunistično partijo l. 1945 in je bil nato več let tajnik komunistične centrale sindikatov in znana politična osebnost na Češkem. Pozneje pa se je njegovo marksistično prepričanje začelo močno krhati zaradi razočaranj, ki jih je doživel pod komunističnim režimom na Češkem. Za časa „praške pomladi“ l. 1968 se je Pachman z vso dušo zavzel za Dubčeka in njegovo idejo socializma s človeškim obrazom, ki naj bi se ostro odcepil od brezdušne komunistične linije.

Avgusta l. 1969 so komunisti Pachmana zaradi njegovega prepričanja zaprli. V zaporu je trikrat podvzel v znak protesta gladovno stavko in je bil decembra l. 1970 izpuščen. Pod vtisom trpljenja in močnih doživetij v zaporu je Pachman postal globoko veren in se je vrnil v cerkev, iz katere je poprej kot komunist izstopil. Leta 1972 so komunisti Pachmana ponovno zaprli in mu končno zaradi težke bolezni dovolili, da se je izselil iz Češke. Od konca l. 1972 dalje živi v Zahodni Nemčiji.

V naslednjem bomo na kratko podali nekatere najbolj zanimive odstavke iz njegove knjige in ugotovitve, do katerih je Pachman prišel potem, ko je po dolgih letih komunistične aktivnosti zavrgel marksizem in se vrnil na pot krščanskih in demokratskih načel.

Pachman med drugim obravnava zanimivo vprašanje, v čem je vzrok in privlačna sila, da toliko ljudi sprejme komunizem. Po njegovem mnenju se to zgodi v veliki meri zato, ker predstavlja komunističen nauk preprost zaokrožen in na prvi pogled dosleden sistem, ki je zlahka razumljiv vsakemu tudi neukemu človeku. Ta nauk na videz z lahkoto razloži vso preteklost in kaže pot v prihodnost in sicer na tak način, ki je kakor nalašč ustvarjen za politično gibanje in za propagando med množicami.

Če si ogledamo komunistični nauk, bi ga lahko razdelili v dva dela: navidezno-znanstveni del in politično-gospodarski del.

Prvi, navidezno-znanstveni del komunizma uči, da je vse, kar obstaja, samo materija v različnih oblikah. Energija je samo določena oblika materije v gibanju. Materija je večna, to je brez začetka ali ustvarjenja, in tudi brez konca. Pod gotovimi biološkimi pogoji se je iz materije razvilo življenje na svetu in končno človek kot najvišja oblika življenja. Kakšnega višjega bitja — Boga — ni in prav tako ni nekega duhovnega smisla bivanja ne več. Vera in duhovne vrednote so samo opij za ljudstvo, ki naj ga odvrnejo od rešenja življenjskih problemov in obdržijo pod izkoriščanjem.

Drugi, politično-gospodarski del komunističnega nauka je kritika obsto-

ječih socialnih razmer in trdi, da je vse slabo v človeški družbi mogoče odstraniti samo z revolucijo. Vsa proizvajalna sredstva in sploh vse imetje je treba odvzeti posameznikom in dati v roke skupnosti, ki jo seveda predstavlja in vodi komunistična partija. S tem naj bi bili enkrat za vselej odstranjeni vzroki in možnosti sporov med ljudmi. Gospodarstvo, ki bo centralno in znanstveno vodeno, bo zlahka krilo vse potrebe ljudi. Pomanjkanja, zapostavljanja ali zlorabljanja človeka po človeku ne bo več. V tej končni fazi bodo ljudje živeli v družbi brez razredov in brez vsake razlike med seboj. Državna oblast bo sama od sebe odmrla in je sploh ne bo več.

Ves ta nauk zlahka razume vsak povprečen človek, tudi če je brez šol in izobrazbe. Marksizem se sklicuje na znanost in zbuja vtis, da so s to „znanostjo“ vsi problemi že vnaprej rešeni in da je v tem sistemu podan odgovor na vsa vprašanja, ki tarejo sodobnega človeka. Zato komunizem ne zgreši svojega učinka med množicami. Preprost človek ima vtis, da ta sistem ve vse in da ni več nobene potrebe po razglabljanju in premišljevanju. Tak vtis pa ljudem silno prija.

Nadaljni vzrok komunističnih uspehov je tudi v tem, da komunisti nastopajo vedno kot organizirana, med seboj sklenjena in disciplinirana enota. Nikdar se ne zadržijo pasivno, ampak so vedno agresivni in v napadu. Njihov nastop se vrši sredi sodobne družbe, ki je po večini mlačna in ravnodušna, brez idealov in moralnih vrednot, zmaterializirana in navajena na udobno življenje brez žrtev. Spričo vsega tega je uspeh komunistov več kakor razumljiv.

Kakor toliko drugih, je tudi Pachmana marksistični sistem v njegovih mladih letih navdušil in očaral. Kaj pa ga je nato v zrelih letih privedlo do tega, da je ta nauk zavrgel?

Pachman je najprej preštudiral celo vrsto temeljitih znanstvenih knjig. Spoznal je tedaj, da predstavlja tako imenovani znanstveni del marksizma v resnici zgolj zastarele pojme iz srede preteklega stoletja, ki so v popolnem nasprotju z moderno znanostjo in z najnovejšimi dognanji o ustroju svetovja. Tako je na primer jedrna fizika dokazala, da materija ni večna in neuničljiva, to je brez začetka in brez konca, kakor trdi marksizem. Sloviti znanstvenik in genialni mislec Einstein je nekaj časa pred smrtjo poskusil postaviti splošno veljavno teorijo v materiji, pa kljub svojemu znanju in genialnosti ni uspel, ker je uvidel, da je problem preveč kompliciran. Marksizem pa prikazuje rešitev tega zapletenega vprašanja v nekaj pavšalnih stavkih in nedokazanih trditvah, izrečenih tja v en dan!

Prav tako je moderna znanost ovrgla komunistični nauk, da je življenje na našem planetu nastalo po slučajnem združenju in kombinacij atomov in molekul.

Kljub temu, da je Pachman kmalu uvidel, da je prvi, navidezno-znanstveni del marksizma s stališča moderne znanosti popoln nesmisel, je vendar še naprej verjel v komunistični socialni program, to je v drugi del tega nauka.

Kaj je torej Pachmana privedlo do tega, da je izgubil vero tudi v drugi del komunistično-marksistične doktrine?

Do tega ga je privedla sama komunistična stvarnost, to se pravi dejstva in stvari, ki so se dogajale na češkem potem, ko so komunisti l. 1948 prevzeli oblast. Vse, kar je Pachman doživel in videl z lastnimi očmi v komunistični stvarnosti, je bilo v popolnem nasprotju s tem, kar uči in trdi komunistični nauk.

Takoj po prevzemu oblasti so komunisti začeli z brezobzirnim preganjanjem vsega, kar ni bilo na partijski liniji. Ves komunistični propagandni aparat je začel z napadi, lažmi in obrekovanjem tistih ljudi, ki so jih hoteli uničiti. V kratkem času je nastala v poprej odprti in demokratični deželi država bozosa sovraštva, sumničenj in strahu. Kmalu nato je začel val terorja.

Proti različnim skupinam so marksisti uporabili razna sredstva in metode. Tako so na primer napram liberalni skupini začeli svoj napad na znano predstavnico te skupine Milado Horakovo, ki je bila preprčana demokratinja in izvoljena kot poslanka v parlament. Komunistični režim je Horakovo obtožil, češ, da je „agentka tujega imperijalizma“. Pod to bedasto in do kraja obrabljeno komunistično frazo so jo obsodili na smrt. Milada Horakova, ki je bila mati dveh otrok, je sramotno končala na večalnih, čeprav je bila brez vsake krivde. (Sledi)

IZ PISEM

Pueblo — Colorado 29. 4. 1975.

Spoštovani!

Ker zahaja pod mojo streho mesečnik „Tabor“, ki je glasnik resnice, svobode in pravice, in v njem veliko berem o doživetjih domobrancev, Vas prosim za uslugo, da bi v njem priobčili moj dopis s sliko pokojnega brata, ki je prestal grozne muke predno je umrl.

Zakaj se nisem prej oglasil, je razvidno iz dopisa. Istočasno pa bi se rad oddelžil mučencem-domobrancem za njihovo stanovitnost in zvestobo Bogu — Narodu — Domovini v najhujših urah njihovega trpljenja.

Za 30-letnico njihove mučeniške smrti jim kličem: Slava jim!

Sprejmite prav lepe pozdrave in Bog Vas živi! Jože Škrjanc

Cleveland, 9. februar 1975.

Spoštovani g. urednik!

Vljudno Vas prosim, če bi po možnosti čimpreje ponatisnili vse, kar sem napisal za Tabor.

Vam je že znano, da bo kmalu minulo 30 let, odkar smo s solzami v očeh zapuščali našo ljubljeno Slovenijo. V Clevelandu se bomo te 30-letnice na dostojen način spominjali. Naši nasprotniki se trudijo, da bi vse naše

delo čimpreje izumrlo. Sam bom delal po vseh svojih močeh, da bi se to ne zgodilo nikoli.

Vse naše ljubljene Slovence, ki živijo v Vaši bližini, najlepše pozdravim. Morda se bom ponovno kmalu oglasil. Pozdrave pošiljam vsem Rupnikovim, a prav posebno Vuku in njegovi ženi.

Prejmite iskrene in hvaležne pozdrave
od Vašega

Jožeta Vrtačnik in družine

DAROVALI SO

Znesek objavljen v št. 6/75 Tabora od slov. rojakov iz Venezuele v znesku 1.000 bolivarjev (233 dolarjev) so darovali sledeči:

Ilija Lovrenc	300.—
Bartol Ciril	200.—
Šega Ivan	100.—
Rojnik Ivan ..	100.—
Majer Aleksander	100.—
Boštjančič Majda	50.—
Razgoršek Ivanka	50.—
Jakoš Pavle	50.—
Kelcich Marija	20.—
Sodja Maks	20.—
Kochar Ana	10.—

Ponovni prispevek iz Venezuele v znesku 503 bolivarjev (117 dol.) sta darovala:

Hlebš Milan	400.—
Bartol Ciril	103.—

Pesov ley:

N. N.	40.—
Šeme Jože	50.—
Dr. Komotar Anton	1.000.—
Golob Franc	10.—
Marinič Jože	140.—
Tičar Benjamin	100.—
Dr. Hanželič Rudolf	26.—
Peternel Jože	76.—
Širca Eduard	330.—

N. N.	2.—
Opeka Jože	30.—
Bečaj Vili	50.—
Sparhakl Leopold	100.—
R. P. Horn Jože	476.—
R. P. Koman Boris	500.—
Sedaj Alojz	26.—
Sparhakl Leopold	50.—
N. N.	2.—
Kastelic Anton	500.—
DSPB Tabor Argentina, do- biček pri kosilu 25. 5. 75. v zavetišču	593,95
Ob 30. obletnici nasilne smrti <i>brata</i> <i>Janeza:</i> Škrbec Jože	200.—
Ob 30. obletnici <i>pobitih bratov:</i> Štefanič Jože	100.—
Zbirka borcev na spominski proslavi 25. 5. 75. v za- vetišču	100.—
V spomin na <i>pok. Vilka Čeč:</i> Ledel Ivan	500.—
Konzorcij gl. Tabor	200.—
Logar Vinko	100.—
<i>Tiskovni sklad gl. Tabor:</i> Zupančič Ivanka	20.—
N. N.	100.—
Prodaja knjig	80.—
Falež Cvetko, Australija (dol.)	40.—

ZAVETISČE DR. GREGORIJA ROŽMANA

Ker se gradnja prvega dela Zavetišča dr. Gregorija Rožmana bliža h koncu, obveščamo vse rojake, ki bi imeli namen priti vanj, da se prijavijo odboru pismeno, na naslov: Asociación dr. Gregorio Rožman, Ramón L. Falcón 4158, Capital. V začetku bomo sprejeli le 8 oseb. Dogotavljenih bo prav toliko sob (vsaka z lastno kopalnico), jedilnica, kuhinja, ambulanta in stanovanje za sestre. Vsi prostori so centralno kurjeni. Z dograditvijo tega prvega dela pa naš cilj še nikakor ni dosežen. Naslednja stopnja (17 sob), za kar ponovno prosimo: brat, spomni se brata!

Odbor.

VSEBINA

Treinta años después	161
Nekateri spopadi s partizani na Ižanskem (Stane Buda)	162
Zadnji pohodi 35. čete novomeškega udarnega bataljona (Jože Sladič)	167
Slučaj gen. Leona Rupnika	169
Gradimo slovensko prihodnost (M. Loboda)	175
Vsa pota vodijo v Ljubljano	178
Kje so naši domobranci? (Jože Vrtačnik)	182
Inflacijska podgana gloda	184
Mnenja in vrenja: Meddobje XIV št. 1-2 (Samo K.)	185
Iz društev	187
V spomin	189
Pojasnilo in opravičilo (Anton Ilija)	192
Oni še vedno lažejo	193
Odgovor slovenskemu politiku (Stane Buda)	196
Žalosten je dan (I.)	197
Po tridesetih letih	198
In vse je včeraj (I.)	205
„Bog se ne pusti pregnati“ (T. S.)	206
Iz pisem	208
Darovali so	III

Correo
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(B. A.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 2122

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619